פרשת ויצא תשפ"ז
שנה ו' · גליון ר"ל

מעינות הים

מאמרים ושיחות קודש מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

מעיינות החכמה

דברי אלוקים חיים
שנאמרו בעידן רעוא דרעוין

וַיִּגַּל אֶת הָאֶבֶן:
גלילת האבן לבד המקשרת עם השכינה הקד' ועם נשמות ישראל

גלילת ה'אבן' שמביאה את הדבקות ב'ההיא אבנא' | הסט"א מונע את ההתקשרות הפנימית של יראי ה' המתאספים יחד | טבע האדם לרצות בפרסום תורתו - אזהרה להישמר מפרסום של שקר

א
עליות בסולם העולה בית א-ל עם השכינה הקד'

התדבקות יעקב אבינו בשכינה הקד' דרך אותיות התוה"ק

וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדְרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִוא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר: (בראשית כ"ט, ב')

יעקב אבינו אחר שהטמין עצמו י"ד שנים בישיבת שם ועבר, מה כתיב ביה (בראשית כ"ח, י"ח): "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו". ואיתא בזוה"ק (ח"ב רכ"ט ע"ב): "אלין תריסר אבנין קדישין, כלהו אתעבידו חד אבנא, דכתיב 'והאבן הזאת אשר שמתי מצבה'. וקרי להו 'אבן' מאי טעמא, **בגין דכלהו תריסר אבנין אתכללילו באבנא חדא קדישא עלאה, דאיהי לעילא מנהון**". כלומר, יעקב אבינו נתייחד עם בוראו דווקא ע"י 'ההיא אבנא'.

דהנה ישנם הרבה אנשים העוסקים והוגים בתורה הק', אך אין להם נגיעה ב'ההיא אבנא'. ויעקב אבינו כתיב בו "וישכב במקום ההוא", 'וישכב אותיות י"ש-כ"ב, מרמז על כ"ב אותיות התורה שהם כללות בניין העולמות, על ידן נתייחד בסוד השכיבה עם 'ההיא אבנא'.

והנה, עיקר עבודת האיש הישראלי בהאי עלמא היא, לחיות בבחינת 'שויתי הוי"ה לנגדי תמיד' - לצייר תמיד שם הוי"ה לנגדו. וכבר כתבו בספרים הק' בשם הבעש"ט, שאין העניין לצייר השמות לנגדו גרידא - ללא שום דבקות, **כי השכינה הק' אין ברצונה להתגלות, אם חושבים באותיות רק בבחי' חיצוניות**, ואין מתקשרים באמת באור אלקותו ית"ש. והגם שבאמת צריך לצייר שם הוי"ה לראותו כנגד עיני רוחו ממש, כל זה לתכלית שיבוא על ידי האותיות הקדושות, להתדבק בבוראו בכל מדרגות הדבקות שכלולים בשם הוי"ה ב"ה.

תפילת יעקב אבינו שעליותיו יהיו בחוות – עם השכינה הקד'

ודרכי העבודה בזה ה' מדרגות הן: תחילה, צריך שיקבל על עצמו עול מלכות שמים. משם יוכל לעופף באהבה ויראה אל בוראו. ומשם להתבונן באהבה ויראה שכליים, האיך להתקשר בבורא ית' ע"י התורה והתפילה. למעלה בקודש לעלות למדרגת הביטול במציאות אל הבורא ית"ש. ועולה על כולנה היא מדרגת המסירות נפש, בבחי' הביטול מכל וכל, להיות כאין הגמור ולהיכלל בייחודו ית' לגמרי. זהו הסולם העולה בית א"ל, שראשו מגיע השמימה, (וכל הדרגות הללו הם נגד העולמות כפי סדרן, וכמו שנתבאר הרבה).

ויעקב אבינו ביקש מהשי"ת (בראשית כ"ח, כ'): "אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך וכו'" - היינו שגם כשעולים במעלות הסולם השמימה, אין די שעולים בבחי' המידות וההרגש שבלב בלבד, אלא יש לעלות עם השכינה הק', בסוד כח המדמה, שהוא שורש וראש לראייה העליונה.

כי כן בכל עולם ועולם, צריך לראות לנגדו כל המידות שכלולים בזה העולם. וכמשצייר לנגדו השמות שכנגד המידות, או כשמדמה בעיני רוחו עבודת הצדיקים שעבדו את בוראם נאמנה באלו המידות, אזי הוא בא לדבקות גדולה ונוראה בבחי' **'אם יהיה אלקים עמדי'**.

וכך זוכה לבחי' **והיה הוי"ה לי לאלקים** (שם, כ"א), היינו שפנימיות המדרגות שבבחי' שם הוי"ה מתגלות גם בבחי' שם אלקים, שהוא בחי' המדמה, בחי' השכינה הק'. **והעיקר הוא שלא תהא עבודתו את בוראו יבשה וחרבה.** כי צריך בכל עת להתקשר בשכינה הק', לעלות עימה בסולם העולה בית ה'.

העליות לכל העולמות על ידי התדבקות המחשבה בהם

זאת הייתה עיקר עבודתו של יעקב אבינו ע"ה, שעלה אל מדרגת הלובן העליון להתדבק בייחוד האמיתי, להיכלל לגמרי באור א"ס ב"ה, בבחי' 'לאשתאבא בגופא דמלכא' הנזכר בזוה"ק (ח"א רי"ז ע"ב). **ובזאת העבודה עוסקים הצדיקים בכל ימיהם**, והיא היא הסולם המוצב ארצה, שמעלה את הנשמה 'השמימה' - לשכון בעליונים.

וכמו שהגיד הבעש"ט הק', שבמקום שמחשבתו של אדם - שם הוא נמצא, כי אין המחשבה דבר חיצוני אל האדם. וכאשר האדם מחשב במציאות העליון ולא באופן של יובש, הרי באיזו מדרגה שהוא נמצא - בין במדרגת קבלת עול, ובין באהבה ויראה טבעיים ושכליים, או בכלל במדרגת הביטול והמסירות נפש אל הבורא ית' - **באמת הוא נמצא לגמרי באותו המקום, כי משם הוא חושב ולשם הוא מחובר.**

המשך בעמ' ב'

מעיין הבהירות

שאלות ותשובות ביסודות העבודה

התכלית בצער יותר מבהרחבה?

• שאלה •

ידוע שתכלית האדם בעולמו היא להכיר אותו ית'; המציאות היא, שלפעמים קל יותר לזכור ולחיות את השי"ת בעת הצער והדוחק, מאשר בעת הישועה וההרחבה - א"כ, אולי יש לו ית' רצון בצער יותר מבהרחבה, ולא בטוב הנראה והנגלית?

• תשובה •

זה ודאי שכשעוברים על האדם יסורים ח"ו, צריך להודות להשי"ת עליהם ועל הכאבים, **כבן המקבל תוכחה מאביו ברחמים כדי להצילו.** כי צריך לדעת שכל כוונתו יתברך היא אך ורק לטובה, והצער אינו בא אלא להגביר את הדעת וההכרה במציאותו, ועל נקודה זה יש להודות להשי"ת.

אמנם מאידך גיסא אם עוצר האדם כאן וסובר שהשי"ת חפץ בייסורים ובעצם הסבל, הרי זו טעות גדולה. כי אין השי"ת חפץ בצער ואינו רוצה להעניקו, והרי זה רק כרופא הנותן טיפול מכאיב כדי לרפא - שמקבלים ומודים על הטיפול על אף כאבו, כי יודעים שתכליתו לרפואה.

אולם ברור שאין זה רצון הנטפל שיצטרך לרפואות אלו, כן אנו צריכים לכוון שרצוננו האמיתי יהיה מכוון לרצונו ית', שהוא השפעת הטוב הנראה והנגלית לבניו אהוביו, ושירגישו את טובו, ושלא ישכחו ממנו לעולם אף בשעה שיש לאדם רק טוב מוחלט. אז לא נצטרך לכל התרופות, כי רק בגלל שנפלנו והתרחקנו נצרכנו לכל הרפואות הללו.

כי תכליתן האמיתית היא, **שעל ידם יעלה האדם להכרה אמיתית באביו הטוב והמטיב בגשמיות וברוחניות** - כך יוכל לקבל את טובו המוחלט של הבורא, להתענג עליו באמת כשהוא ממלא לו כל משאלות ליבו.

← ב →

המסייעים לעלות: התקשרות והתחברות עם נשמות

האדם מוצא את עצמו ללא יכולת המשכת שפע מים חיים

אמנם כנגד בחי' המדמה דקדושה ד'שויתי הוי"ה לנגדי תמיד' (תהלים ט"ז, ח'), יש בחי' המדמה דסט"א, שבמקום לחשוב על מציאות הבורא ית', **אזי יום ולילה לא ישבות מלחשוב מחשבות בני אדם ומהקורה אותם;** וגם בעת שעומד להתפלל הוא טרוד במחשבתו מכל הנעשה תחת השמש, וחלף זאת שישים מחשבתו בשמות הק' ובדבקות הבורא ויתבייש מלהסיח דעתו לרגעא חדא ממציאותו ית', הוא מצייר לעצמו דמיונות שוא מהקורה אצל פלוני ואצל אלמוני, וממילא נופל מרום המעלות אל מקום עלמא דפרודא המלא קנאה תאווה וכבוד.

על זה רומז הכתוב (בראשית כ"ט, ב'): **וירא והנה באר בשדה, והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה, כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים, והאבן גדולה על פי הבאר.** כלומר, דכאשר האדם עומד להתפלל או מתיישב לעסוק בדברי תורה, והוא מוצא את עצמו בלי יכולת המשכת שפע מים חיים מן הבאר העליון של השכינה הק', כי אין הוא מקושר אליה ח"ו - אזי יתקשר תחילה אל השלושה עדרי צאן, שהם בכלליות עבודת ה'קבלת עול' שיש בה ג' מדרגות.

כי כל הטעם שאין האדם יכול להתקשר ב'ההיא אבנא' - המלכות דקדושה, הוא, משום שפרק עול התורה הק' מעל צווארו רח"ל ולא קיבל על עצמו עול מלכות שמים באהבה, **היות וקבלת העול היא יסוד איתן לכל המדרגות שבעולם;** ואם לא קבל האדם על עצמו את עול מלכותו ית', אזי לא יכול להעלות את השכינה הק'.

'ונאספו שמה' – האור הנמשך בהתאספות נשמות ישראל

העצה היעוצה לו היא שיקיים מאמר הכתוב (בראשית כ"ט, ג'): **"ונאספו שמה כל העדרים"** - שיחבר ויקשר עצמו בקרב אסיפת קהל ועדה העומדים להתפלל תפילה בציבור ולומדים תורה ברבים, וכמו שאמר הר"ן בדרשותיו וכן דרש האלשיך הק', שההכנה של הצדיקים מסייע בידי הבלתי מוכנים. שם בהתאספות, אפי' שישנם אנשים שעדיין לא זכו לטהר מוחם לחשוב מחשבות ולהתבונן במציאותו ית', **הרי בשעה שיושבים בשבת אחים גם יחד, יוכלו להתקשר ביתר שאת וביתר עוז בבורא ית'.**

וכמו שהמשיך הבעש"ט הק' זה העניין והכניסו בקרב בני ישראל והפליג בגודל כח החבורה דקדושה, בגלותו שכאשר בני אדם יושבים בחבורה ומייחדים ייחוד השי"ת יחדיו, ומנגנים ומזמרים לכבוד יוצרם וקונם, **כוחם גדול ונורא להמשיך האור העליון למטה בהאי עלמא.**

התאספות אמיתית דורשת התקשרות – מה שהסט"א מונע

אמנם דייקא אז בשעה שהוא מיסב באסיפת חברים, בא הסט"א שנקרא 'חרך' בסוד הכתוב (שם ד'): **"ויאמרו מחרן אנחנו"** - בחי' חרון אף, ומבלבל את דעת האדם, שבמקום שישתמש בשעת הכושר לעבוד את בוראו בשכם אחד עם כל אחד, מרפה הוא אותו ממלאכתו על ידי שהוא לא נותן לו להכיר בגודל השעה ובגודל העת רצון שיש בעת שיהודים יושבים כאיש אחד בלב אחד, וחושבים מחשבות להתדבק בבורא ית'.

כי הסט"א יודע שדווקא ע"י ההתאספות בדיבוק חברים גוללים את ה'ההיא אבנא' דסט"א מעל פי הבאר העליון, וזוכים לבחי' (שם ה') **"הידעתם את לבן"** - לעלות למקום הלובן העליון, לאשתאבא בגופא דמלכא. כי הגם שלא עולה ביד האדם לעלות לבד בסולם העלייה, מ"מ ע"י ש'יאספו שמה כל העדרים' להתקשר בצדיקים ולישב כמה יהודים במסיבה אחת, שם נדברים איש עם רעהו לעבוד את הבורא ית' בשכם אחד, עדיין יש לו תקוה ואחרית לעלות בהר ה' ולקום במקום קדשו, להגיע לסוד (בראשית כ"ט, ה'): **"ויאמרו ידענו"**.

ברם הכתוב אומר (שם ח'): **ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים, וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקינו הצאן",** כלומר שגם כאשר יודעים את האמת שאי אפשר לשאוב מימי הבאר העליון כי אם כשנמצאים באחדות עם בני ישראל, תנאי אחד ישנו, והוא: שייחודם והתקשרותם תהא בנפש פנימה ולא מן השפה ולחוץ, אלא בבחי' **'לא נוכל** עד אשר יאספו כל העדרים' - היינו עד שתהא דבקותם והתקשרותם יחד גדולה ופנימית.

← ג →

יסוד העלייה: האמונה וההערכה בעבודתנו האישית

השפלות האמיתית היא זאת המניעה מתוך הכרה בכחותינו האלקיים

אבל בד בבד נדרש מכל אחד להיכנס ולחדור לעמקי נפשו, להתייחד שם עם הבורא ית', ולא להסתכל ולחשוב על שאר בני אדם; אלא יעבוד את הבורא ית' בבחי' התבודדות, בבחי' הצדיקים דעיילי בלי בר. **ולא יחשוב שגילוי אלקותו ית' בתחתונים תלויה בעבודת אחרים, אלא ידע נאמנה שהכל תלוי בו לבד.** והעיקר יהא אצלו בחי' "וישק יעקב לרחל" בזה שמתקשר בנקודת האמת, כי בכך תלויה שלמות הגאולה.

והנה אצל משה רבינו כתיב "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה", ואין לחשוב ח"ו שענוותנותו של משה באה לו מחמת קטנות המוחין וקוצר השגתו. אלא משה רבינו, הגם שהיה עניו ושפל מכל האדם ולא החזיק עצמו לכלום, היה מעמיד עצמו בכפיפה אחת יחד עם המצורעים.

כי שפלותו הגדולה הגיעה מלמעלה דווקא בגלל שהכיר בכחותיו, וכן כל ת"ח אשר בכל איבר ואיבר מתלבש בו נפשו של משה רבינו, הגם שצריך להחזיק עצמו לשפל ונבזה וחדל אישים - **אמנם אדרבה מתוך השפלות עצמה צריך לבוא אל ההכרה שהשי"ת בחר בו ובעבודתו,** לגלול הוא לבדו את האבן מעל פי הבאר, ולא ימתין עד שיאספו כל העדרים ויגללו את האבן מעל פי הבאר יחד.

האמת הפוכה מהטבע שלנו – לא להאמין ולא להעריך את עבודתנו

אכן אמת ונכון הדבר שיש לו להתקשר לכל נשמות ישראל, ועליו לעשות כל אשר לאל ידו להשפיע על זולתו, לילך בדרך הישר והרצוי לפניו ית'. **אמנם העיקר הוא שיתקשר עם בחי' רשב"י דעייל בלא בר,** ולא היה איכפת ליה מכל המציאות החיצונה.

וזה קשה מאוד, **כי טבע האדם שאין מחשיב הנקודה הפנימית דיליה ואינו מאמין שבעבודתו יכול הוא עצמו להמשיך אור הגאולה בעולם.** אמנם הבעש"ט הק' היה אומר, שכל הגאולה תלויה בדבקות הייחוד של כל אחד מישראל, והכל בתנאי שתהא לו תקיפות ועזות דקדושה, בבחי' מה שהיה נדרש מבועז בכדי להתקשר ברות היא השכינה הק'.

ואם חושב האדם שגאולתו תלויה בדעת אחרים, מאבד את נקודת העזות דקדושה. ע"כ כל אחד לפי מדרגתו ומעלתו, צריך להיות לו עזות דקדושה, לדבוק בשכינת עוזנו, להיות בבחי' 'ויפגע במקום ההוא'.

ועי"כ יוכל לגלות האור די"ב שבטי י"ה שהם התגלות אלקותו ית' בתחתונים, ולא ירפה ויתרשל במלאכתו לחשוב שכל הגילויים וההשגות הכתובים בספרים הק' אין להם שייכות אליו כי אם לצדיקים ואנשי מעלה. אלא יש לו לילך בעזות דקדושה ולידע שכל הנאמר בספרים הק' נאמרו דייקא עליו, בכדי שיוכל לדבוק בבורא ית', **כי אלמלא כן לא היו הדברים הללו מתגלים לכל.**

הבנה של גאולה: בעבודתנו העצמית תלויה הגאולה

והבנה זו עצמה היא תוקף הגאולה, שכל אחד מישראל תהא לו שלמות העזות דקדושה להיכלל בנשמת רשב"י דעייל בלא בר, ולא יפן כה וכה במציאת החיצונה. וכמו שהגיד הבעש"ט הק', שכאשר האדם מגיע לדבקות שבבחי' האצילות, **אזי הוא משחק על כל העולם ולא איכפת ליה אם יש עוד בני אדם שהולכים בדרכו;** אלא אדרבה אע"פ שהוא שפל מכל האדם אשר על פני האדמה, יש לו העזות דקדושה שהוא עולה בלי בר, כאילו שאין הדבר תלוי אלא בו לבד, ואעפ"כ הוא מתכלל ומתקשר בכלל נשמות ישראל.

והנה כל איש ישראל הוא בבחי' אות אחת של התורה הק', כי כנגד ששים ריבוא נשמות ישראל ישנם ששים ריבוא אותיות לתורה. וכל איש מישראל בפ"ע מגלה שכל אלקי בעולם, וממשיך גילוי מסוים באור אלקותו ית' בעולם, עד כדי שכל העולם תלוי בכל חלקי התורה שמגלה כל איש ישראל. וכמו שבעת שנחסר בספר התורה אות אחת אזי נפסל כולו, כן מעכב בשלמות הבריאה כל גילוי והשגה של כל איש מישראל.

← ד →

תוצאת ההשגה: חוסר התפעלות מהמציאות החיצונה

'מה שאני מגלה אני צריך לפרסם' – אמת שהיצר משתמש עמה

אמנם טבע האדם שכל נקודה שהוא חופר ומעמיק ומגלה בתורה הק' ובדרכי עבודתו ית', רצונו שתתקבל בקרב תלמידיו וחבריו ויתפרסם בשער בת רבים. ואף שבעצם אמת הדבר שצריך למצוא שכל טוב בעיני אלקים ואדם, ולחפש שכולם יקבלו השכל אלקי שהוא משיג; אך היצר הרע משתמש בזה ומפיל את האדם לעצבות כשרואה שאין העולם אוחזים ממנו ומדרכו והנהגתו בקודש.

כי באמת אין הוא מחויב אלא להשלים הנקודה דיליה, כי צריך להיכנס לדבקות בפנימיות נפשו, בסוד מה שנאמר אצל שאול שלא לימד תורתו לאחרים, ולא כדוד שהייתה תורתו תורת חסד שלימדה לאחרים. והגם שכן צריך לילך גם בדרכו של דוד ולבקש שכל העולם יקבלו תורתו, אמנם השי"ת עושה זאת שהצדיק ירגיש שאין עבודתו מתקבלת בעולם בכדי שכל עבודתו תהא לשם שמים. והשי"ת מנהיג הדבר שתורתו תתגלה ממילא בעולם, ללא כוונת והשתדלות האדם.

זאת הייתה עבודתו של רשב"י ע"ה דעייל ללא בר, שלא היה איכפת ליה מחיצוניות העולם מה שאנשים מחשבים עליו, ואעפ"כ 'יכול הוא לפטור את כל העולם מן הדין' - לפרסם גילוי ית' בכל העולם. כי אף שצריך לעשות הישר והטוב בעיני אלקים ואדם, ולדאוג שכל מעשיו יהיו ישרים והגונים בפני בני אדם, **אך מחשבתו צריכה להיות רק בדבקות הבורא.**

כל זה דלא כמו שרגילי אינשי, שכאשר מפרסמים איזה ספר וכן כאשר מוסרים שיעור וכדומה, הם עסוקים במחשבתם כל היום כולו אם ימצא חן בעני אנשים. **כל זה הוא ממשאות שוא ומדוחים של היצר הרע,** כי בזה עצמו גורם ש'עוד היום גדול ולא יאספו כל העדרים' - שלא תהיה התכללות והתקשרות כל נשמות ישראל, אלא כל כולו צריך לעבוד את קונו לשם שמים, והשי"ת יעשה הטוב בעיניו.

ההצלחה בפרסום תורתו רק כשהכוונה היא רק לשמו ית'

זהו סוד שנעוץ סוף התורה בתחילתה, 'בראשית' ו'לעיני כל ישראל' - היינו, ששלמות התורה היא כאשר מפרסמים התורה 'לעיני כל ישראל'; אך מאידך גיסא, צריך לבוא לבחי' 'בראשית' אתוון ראש-בית בסוד רשב"י שהיה ראש בית, שמצד אחד לא איכפת ליה כלל אם העולם מקבלים תורתו, ומצד שני משפיע אור אלקותו ית' בכל העולם.

ולא ישמע בקול הס"מ שבא אליו בערמה ומלביש עצמו בכוונות של לשם שמים, וגורם לו שיחכוך בדעתו ויתבונן אם כל העולם קבלו הנהגתו, אלא ילך בדרך הצדיקים שלא עשו שום תנועה למצוא חן בעיני אנשים. וכמו מרדכי היהודי, שלא כרע ולא השתחווה וכפר בכל ע"ז שבעולם והתקשר רק באסתר, **ועי"כ נתפרסם המלוכה דקדושה לעיני כל ישראל,** בבחי' (אסתר ט', ד'): "ושמעו הולך בכל המדינות". ואשר בכך חיבר הדרך של שאול אשר ממנו יצא מרדכי שהוא בבחי' אבא בחי' חכמה, ונתחבר עם בחי' דוד שעניינו פרסום כבודו ית' בעולם.

כי בזה שאדם חושב בדעתו איך למצוא חן בעיני אחרים, לא נעשה התגלות והארת אלקות בעולם. **אלא רק אם הולך תמים עם ה' אלקיו להתדבק בו ית', אזי השי"ת יגלה ויפרסם השגתו ודרכו.** וכמו שיעקב אבינו שלבדו גלל האבן מעל פי הבאר, בכח זה גרם ש'וידעתם את לבן' - שכולם כאחד השיגו אור הלבנונית העליון. ועיקר הכל הוא, שכלל תנועותיו של האדם יהיו לשם שמים, וכמו שהפליג בזה החידושי הרי"ם שיש בני אדם שיש להם ומשיגים איזו נקודה דקדושה, ואח"כ מנסים להגדיל כבודם ולפרסם את הנקודה שלהם לצורך כבוד ופרסום, **עד שלבסוף מאבדים גם את נקודת האמת.**

ע"כ על האדם להיזהר שלא ליפן כלל להסתכל אם הברואים מקבלים תורתו, כי זה הוא בבחי' שקר ושווא שהוא מייפה עצמו לאחרים, והוא עושה כמעשה קוף בבני אדם, שכאילו עושה כמעשה הצדיקים שכל בקשתם ומגמתם הוא לפרסם ולגלות כבודו ית' בעולם.

ואף שלכל אחד מישראל יש בו נקודת דוד - רצון להשפיע על זולתו, מ"מ הכל טוב וישר כשלא יוצא מן הגבולים ומשפיע רק לשם שמים, אבל מיד כשעולה לו מחשבה במוחו דלא לשם שמים ח"ו, צריך להכנס שוב לעומק נפשו להתייחד בבוראו בפנימיות, וע"י זה יקרב את הגאולה במהרה בימינו אמן.

(פרשת ויצא תשס"ז)

'ארץ ישראל' - ההשקפה הנכונה

השקרנים מסלפים את האמת ולא משקרים ממש | נחיצות העיסוק והזהירות בזה דווקא כעת

א. אין הארץ אלא אמצעי לתכלית

גדלות קדושת אר"י וחשיבות הישיבה בה ידועות, ומצות ישוב ארץ ישראל, לדעת הרמב"ן (השגות הרמב"ן לספר המצוות, שכחת העשין מצוה ד'), היא מצות עשה. האחרונים כבר האריכו בבירור השונות בעניין, אך מכל מקום ברור שמדובר בענין נשגב הוא עד למאוד. **מי שזוכה לשבת בארי"י יש לו לשמוח מאד במצוה זו, שהרי הקב"ה נתן לבני ישראל את ארץ ישראל במתנה.** ואשרי הזוכה לשבת בה.

אמנם יש לזכור שכל מעלתה של הארץ היא, היותה המקום מיוחד שבחר הקב"ה לגלות אלקותו לכלל ישראל, וארי"י היא המקום שהקב"ה רוצה להביא בו גילוי אלוקות לכלל ישראל, ושם מאיר אור האמונה וגילוי אלקות, ושם יכול היחוד להתגלות, "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו" (דברים ד', ל"ה).

וכמבואר בספר החרדים (דין מצות התלויות בארץ פ"ב) ומובא דבריו בדברי השל"ה הק' (שער האותיות אות ק') שארי"י נחשבת כבית המלך, וכל המצוות שעושין שם חשובים הרבה יותר, וע"כ יש להיזהר בה ביתר שאת בקיום המצוות, וכמו שהאריך בזה רבינו הק' מסאטמאר זי"ע בספרו ויואל משה (מאמר ישוב ארי"י סימן ס' קי"ז, קל"ג ועוד) שאף לאלו הסוברים שאין מצות ישוב ארי"י בזמה"ז, אך לכו"ע כל המצוות שעושין בארי"י חשובה הרבה יותר בכלפיים, וכנ"ל שהוא המקום שנתגלית בה יחוד ה', ומקום שמתגלה האמונה, שהיא תכלית כל המצוות.

זהו עומק מה שמצינו בספה"ק (עי' רמב"ן (בויקרא יח כה) ששלימות קיום התורה והמצות היא דווקא בארץ ישראל, **משום שבה מתגלה האלקות בשלימות**, שהיא תכלית כל מצוות התורה.

ב. הראייה בא"י כמציאות לעצמה - טעות גמורה

ומאחר שכל ענין קדושת ארץ ישראל היא קדושת האמונה, יש לזכור את דברי רבינו הק' מסאטמאר זי"ע: שבכל פעם שמדברים על קדושת ארץ ישראל, **צריך תיכף ומיד להבהיר ולהזהיר שאין לגשם** את קדושת ארץ ישראל, וממילא יש להזהיר בתוקף להתרחק מכל הציונים ומכל השיטות האפיקורסיות שלהם, המגשימות את עניינה של ארץ ישראל והופכות אותו לעניין גשמי וחיצוני.

כי לדאבוננו יש קליפה נוראה -שמגשימים את כל העניין. לא מיבעיא האנשים שחושבים שהתכלית היא עצם קיומה של ארץ או איזו מדינה לישראל, בדומה למדינות של אומות העולם. זוהי שיטה אפיקורסית רחמנא ליצלן, מקליפת הערב רב, **שהיא מן הגלויות הקשות ביותר:** היא נלחמת בנשמות ישראל, ומבקשת להפוך את היהודים לעם ככל העמים. כך נוטלים את עניינה של ארץ ישראל והופכים אותו לבניית מלכות "עצמאית" [עפ"ל], וזוהי המלכות הזלה הנזכרת בגמרא (סנהדרין צח).

אלא אפילו האנשים שאינם חושבים ממש כן, אלא הם טועים לרצות את ארץ ישראל מטעם חיצוני כלשהו, ושוכחים שעיקר עניינה היא קיום המצוה שיש בישיבתה, והדבקות בקדושה, שהיא נקודת האמונה וכנ"ל, הרי **שיש בכך טעות שצריך להתריע עליה.** כי פעמים שהטעות מתחילה בדקות, ולאחר מכן היא הולכת ומשתלשלת לעניינים חמורים וגסים יותר.

ג. דרך הטועים: משמשים את השקר בנקודה של אמת

ואדרבא מי שיודע ומכיר את ארץ ישראל באמת, אוהב את קדושתה הפנימית, **ומתוך כך** הוא שונא את הציונות וקלי', ומפריד את עצמו מיד מכל אביזרייהו ומכל הטומאות האלו. לכן יש להיזהר בזה מאוד מאחר שיש אנשים שגונבים איזה ניצוץ כל שהוא מן הקדושה, ובזה הם רוצים להתיר את כל איסורי התורה. וצריך הבדלה יתירה לבל יטעו בכל הדברים האלה.

כי דרכם של הטועים היא, שהם נוטלים את קדושת ארץ ישראל, כאיזה דבר אמת, כדי לחזק בו את שקריהם. וכמו ששמעתי ממו"ר מהגה"צ המקובל ר' דוד בצרי זצ"ל, שזכר את ראשית ימי המזרחי, שהכלל הראשון של המזרחי היה שדיברו בשבחה של ארץ ישראל, **אך מיד** שילבו בדבריהם שיטות המרחיקות מן הקדושה. משום כך צריך ליזהר מאוד בכל הדברים האלו, ולהתבדל לגמרי מן הקליפה.

אותם אנשים מרבים לדבר על 'אהבת ארץ ישראל', ועושים ממנה עיקר גדול ומרכזי בפני עצמו. אולם עלינו לדעת שאין לנו ענין באהבה לארץ כדבר נפרד, אלא יש לנו אהבה לתורה ולדבקות בה'שי"ת, **וכל תכליתה של הארץ היא מכיון שעל ידה מקיימים את התורה ומצוות ביתר שאת,** ובה זוכים לדבקות הבורא בניקל.

ויש גם אנשים שמדברים בחסידות ומרבים לדבר על קדושת ארץ ישראל, על אהבת ישראל ועל כך שהכל אלקות, אך בתוך דבריהם משולבים גם רעיונות המכשירים את קליפת המזרחי וכדומה. **ויש להיזהר מכך מאוד.**

ד. הסימן לאמת: קדושה

הכלל בזה הוא, **שאת הדעות יש לקבל רק מגדולי ישראל** - גדולי הדור, קדושים וטהורים, צדיקים אמיתיים, אשר להם ההבחנה הנכונה בין הקודש לחול.

ואף שכל אחד אומר שהוא הולך בדרכו של הבעש"ט או בדרכו של האר"י הק', סימן זה יהא בידך אם דרך זו קשורה לקדושה: **אם היא מתנהגת כדרכי הצדיקים בלי שינוי, ייתכן שאכן היא הולכת בדרך הבעש"ט.** אבל אם הדיבורים אינם עומדים בשלימות הקדושה, סימן הוא שאין זו דרך הבעש"ט ולא דרך האר"י. כי אי אפשר שתהיה לאדם דעת אמת בלי קדושה, כי דווקא הקדושה היא שמעמידה את הדעות על אמיתן.

ובימינו אלה צריך להיזהר בכך ביתר שאת, כי נפוצו בבתי מדרשות כל מיני גלויונות המבלבלים את הדעת, הם נוטלים איזה דיבור מגדול בישראל כלשהו, מעקמים אותם ומוציאים אותם מכוונתם האמיתית, כדי להביא את הקוראים לאמץ לעצמם, חלילה, דעות ציוניות. **וזהו נסיון קשה, ורבים עלולים להתבלבל מכך,** ולכן נחוצה זהירות מיוחדת.

כך, למשל, יש גליונות המפיצים דעות המזוהות עם המזרחי, כגון שמותר לעלות להר הבית, בניגוד לדעתם של גדולי ישראל שבכל הדורות. בדברים אלו מעורבים כל הנ' שערי טומאה, ובתוכם כביכול משולבים גם דברי אמת וחסידות, כדי להכשיר את הכל.

גם כאשר רואים מי שמתיר את הכלים הטמאים או את הצמחים הטמאים, יש להעמיד על כך אזהרה גדולה, שייתכן שמדובר בהידרדרות לדעות כוזבות. **שהרי הקב"ה מתגלה רק על ידי קדושה,** ככתוב: "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כ"ב, ל"ב).

ה. עיקר הבדיקה על התוצאה

לא תמיד קל לזהות את הטעות. כלפי חוץ נדמה לפעמים שאותם אנשים הולכים באותו מהלך של הצדיקים. הם אינם מתירים בגלוי את הדברים האסורים, ומדברים על כך שהכל אלקות ועל אהבת ישראל. **אולם בתוך הדברים עלולות להסתתר טעויות דקות, שמהן מתפתחים לבסוף עניינים חמורים רחמנא ליצלן.**

כי כאשר הטעות נמצאת בשורש, קשה לעיתים להבחין בה מחמת עוצם דקותה. לכן, גם אם אין רואים היתר מפורש בעניינים אלו, צריך לבחון לאן הדברים מובילים ומהן המסקנות המשתלשלות מהם, **כי עיקר הבדיקה היא על הפועל יוצא** - אם הדרך מביאה לזלזול בענייני הקדושה, או לכך שאנשים מתחילים לראות במזרחי דבר חיובי, הרי זה סימן שיש טעות כבר בשורש הדרך.

ובכלל בספרים בני זמננו יש ללמוד מתוך בירור. בכל עת יש להשוות את הדברים לדרכם של הצדיקים הקודמים, לבחון האם הדרך המוצגת לפנינו תואמת את הדרך שראינו אצלם; ואם היא שונה, צריך להתבונן מהיכן נובע השינוי ומדוע. **לפעמים הטעות דקה כל כך, עד שאפשר לעמוד עליה רק מתוך בדיקת התוצאות שאליהן היא מובילה,** כפי שנתבאר.

אפשר להמחיש זאת באמצעות שתי רכבות הנוסעות זו לצד זו. למראית עין הן נראות כאילו הן נוסעות באותו מסלול, אך לבסוף כל אחת מגיעה למקום אחר. כך גם בדרכים הנראות בתחילתן דומות לדרכי הצדיקים, אך אם התוצאה שלהן היא שאנשים נכשלים בדרכי המזרחי רחמנא ליצלן, הרי זו הוכחה שיש בהן טעות בשורש, ואין זו דרכם של הצדיקים.

ומכיוון שענייני הסטרא אחרא עמוקים מאוד, הרי שבאחרית הימים מצוה גדולה ללמוד בספרי הרה"ק מסאטמאר זי"ע, שמסייע לצאת מן הטעויות שבעניינים אלו, ומאידך גיסא, מי שרוצה להבין באמת מהי קדושת ארץ ישראל, צריך ללמוד בספרים הקדושים המגלים את סודותיה ופנימיותה. ומתוך כך להיזהר שלא לגשם את קדושתה ולא לעקם את תכליתה.

(מתוך שיעור יום ג' פרשת וירא תשפ"ז, עם הוספות משב"ק פרשת נח תשפ"ז)

מעינות הפרשה

לאה בוכה על הסכנות שבבחינת רחל

ועיני לאה רכות (בראשית כט, יז).
ובמדרש רבה: רכות מבכיותה.
בספה"ק **בת עין** (פרשתנו, עה"פ 'וירא ה' כי שנואה לאה') כתב, שלא בכתה לאה על עצמה, אלא על רחל, שהיתה בסכנה גדולה ממנה. לפי שרחל כנגד עלמא דאתגליא, ובעבודת ה' היינו המצוות ומעשים טובים הנעשים בגלוי, המסוכנים יותר לפניות של התפארות ונאוה. ועל כן התפללה שתינצל מעשו (עי"ש).
אולם פשטות דברי חז"ל הוא שעל לאה שרתה סכנה גדולה יותר, לפי שהיו אומרים "הגדולה לגדול והקטנה לקטן", והיתה בוכה שלא תפול בגורלו של רשע. ויש לבארו על דרך הנ"ל.
וי"ל עפ"י הידוע, שעיקר פגם חטא אדה"ר היה בבחי' לאה, עד שנפלה לגמרי למטה ונעשה ממנה עצמות בי"ע. וע"כ פחדה מאוד לירד שוב לקליפה. משא"כ רחל, שלא נפגמה כ"כ, אין לה פחד זה.
וכדחזינן שדווקא יוסף הצדיק, בן רחל, יכול לירד לערות מצרים, להכניע טומאתה ולמול את כל המצרים ולהכין את הארץ לפני בוא שאר שבטי י"ה. וזה, מחמת שאינו נפגם בירידתו למקום הקליפה, כרחל אמו. ועפ"ז מובן שבכיות לאה היו על עצמה, כפשטות דברי חז"ל.

הצדיקים מעלים את הנמוכים דווקא על ידי עליתם הרמה

ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים (לב, ב).
ידוע שדרך הצדיקים היא לעלות תמיד רק למעלה, לידבק בעולמות העליונים. ומאידך מובא בהיכל **הברכה** (ר"פ ויקרא) בשם **הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זי"ע,** בשם **הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע,** שצריך לבוא למדרגת "אובן – הונטן, הונטן – אובן" (למעלה למטה, למטה למעלה).
והענין בזה הוא, שהצדיק צריך להתעלות לעילא ולעילא, עד שיעלה מעולם האצילות לעולם א"ק. וכשמניע לא"ק, ממילא יורדים רגלין גם לבי"ע, לתקן הקטנות והדינים שבהם, שהרי רגלי א"ק יורדים לבי"ע. אך כל זה נעשה מאליו, ואין דרך עבודת הצדיק לרדת להדיא לבי"ע.
וזהו 'ויעקב הלך לדרכו', היינו שדרכו של יעקב, יושב אהלים, ללכת תמיד ממדרגה למדרגה. וכשמניע זמן הבירור והתיקון של הקטנות, היינו תיקון עולמות בי"ע, אזי 'ויפגעו בו' בעל כרחו 'מלאכי אלקים', המרמזים על מלאכי הקטנות. והם פוגעים בו מחמת שהניע זמנם להתעלות ולקבל תיקונם.

מצוות לאו ליהנות ניתנו במצוות שענינן הכשר

אחרי אשר בגליון הקודם באו דברי מרן שליט"א בביאור יסודותיה של סוגיית 'מצות לאו ליהנות ניתנו', ובמה שנחלקו בזה רבותינו במצוות קיומיות ובהכשר מצוה. - בגליון זה תבוא תוספת דברים בזה, ובנדרי הדין בכמה מצוות נוספות.

א

מצוות לאו ליהנות ניתנו במצוות שמהותן הכשר

הקדמה

הנה בגליון הקודם הבאנו מה שנחלקו הפוסקים בהאי דינא דמצוות לאו ליהנות ניתנו, אם נאמר כלל זה אף במצוות **שעיקרן אינה אלא הכשר המצוה**, או רק במצוות **שמהותן הוא 'חיוב קיום מצוה'**. ועוד הבאנו מה שנחלקו האם נאמר כלל זה רק במצוות חיוביות, או גם במצוות קיומיות, ובארנו הסברות בשני הצדדים.

שיטת הפלתי להתיר שחיטה בסכין של ע"ז

ותמצית הדברים שהבאנו בזה דברי הפלתי (יו"ד י סק"ג) והעונג יו"ט (סימן סא), שכתבו דאף במצוות שענינן הכשר, שפיר שייכא האי סברא דמצוות לאו ליהנות ניתנו, וע"כ ס"ל **דלדינא אין איסור לשחוט בסכין של עבודה זרה, כי השחיטה אינה הנאה, מאחר שענינה הוא קיום מצוה**, ולפיכך נאמר בה הכלל, דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

שיטת החולקים דאין שייך בזה מצוות לאו ליהנות ניתנו

אמנם, כבר הבאנו שכמה אחרונים נחלקו עליו בזה, וס"ל דלא שייך האי כללא דמצוות לאו ליהנות ניתנו אלא במצוות שמצד עצמן יש בהן קיום מצוה, דומיא דתקיעת שופר וכדו', ומשא"כ **מצוות שכל עיקר ענינן אינו אלא הכשר לדבר הרשות**, כגון שחיטה שכל ענינה הוא הכשר אכילה, שוב **לא שייך בה האי כללא דמצוות לאו ליהנות ניתנו.**

וסברת שיטתם, נתבארה היטב ע"פ דברי רש"י (ר"ה כח. ד"ה לא ליהנות) "**מצוות לא ליהנות ניתנו להם לישראל, להיות קיומם להם הנאה, אלא לעול על צואריהם ניתנו**", ובארנו בזה, דלא שייכא האי סברא אלא במצות שעיקרה חובה ועול על צואריהן של ישראל מצד עצמה, ולא בדבר התלוי ברצונו של האדם, כי בזה הרי הוא בגדר עושה בשלו, ושפיר מקרי 'נהנה'.

מצוות לאו ליהנות ניתנו לגבי עירוב תחומין

והנה הרעק"א (יו"ד שם) הביא ראיה לנידון זה מדברי הגמ' עירובין (לא.) שם מבואר לענין לקנות בבית של איסורי הנאה, לצורך עירובי תחומין, ומבואר בגמ' דאם ס"ל דמערבין אף לדבר הרשות, שוב לא שייך בזה האי כלל דמצוות לאו ליהנות ניתנו. ואף דלכאורה עצם העירוב יש בו קיום מצוה, - אכתי מבואר, דאם העירוב הוא לצורך דבר הרשות, לא שייכא בזה סברת מצוות לאו ליהנות ניתנו. **והנה נמצא מפורש, דלא שייכא סברא זו אלא במצוות שהן מצוה כתכלית לעצמן, ולא במצוות שכל עיקרן אינה הכשר**, וכעין מצות שחיטה.

מצוות לאו ליהנות ניתנו במצוות דרבנן

אמנם יש ליישב דברי הגמרא בעירובין שם באופן אחר, והוא ע"פ מה שמצינו שנחלקו הפוסקים, **האם האי כלל דמצוות לאו ליהנות ניתנו, שייך במצוות דרבנן**, דשיטת הבעה"מ מפורשת (ר"ה ז. מדפי הרי"ף) דלא שייך האי כללא במצוות שאינן אלא מדרבנן. ולעומתו היא שיטת הר"ן (שם), דשפיר שייך האי כללא אף במצוות שהן מדרבנן, והנה לשיטת הבעה"מ אין סרך ראיה מדברי הגמ' בעירובין דלא כהפלתי כי אף שעירוב הוא בגדר מצוה, כיון שעכ"פ אינו אלא מצוה דרבנן - לא נאמר בה הכלל דמצוות לאו ליהנות ניתנו. (והסברא בזה, עפ"ד הנתיה"מ (סי' קלד) שמצוה דרבנן אינה אלא חובת גברא, ואין עצמותה 'מעשה מצוה', ונמצא שהמעשה מצד עצמו אינו 'עשיה בשל גבוה', אלא הגברא הוא עושה בשלו בכדי לצאת ידי חובתו, ואולם יש להאריך בזה, והארכנו בזה הרבה, ואכמ"ל, ולדברינו יש לומר דמאחר שאין מצוות דרבנן חמורה כ"כ, לא נחשב כ"כ כעול על צואריהן, שלא יחשב כהנאה).

[ואף שהשעה"מ (הל' לולב פ"ח ה"א), כתב דדברי הבעה"מ אינם אלא במצוות שיש בהם הנאת הגוף, אכתי יש ליישב לענין עירוב, כי אם מערבין לדבר הרשות, הרי ודאי יש בה גם הנאת הגוף, ושוב שייכא סברת בעה"מ, ויתיישבו דברי הפלתי.]

ב

יש לחלק בין 'מצות הכשר' ל'מתיר בעלמא'

עירוב - 'מתיר' בעלמא ולא 'מצוה'

ובאבן האזל (השמטות ליבום וחליצה פ"ד ה"ד) יצא לדון בזה בדבר החדש, ובהקדם הביא בזה מה **שנחלקו הראשונים אם מברכים על מצות עירוב**, דהנה שיטת הרמב"ם פ"ו מהלכות עירובין היא שמברכין על מצות עירוב, (וכן נפסק לדינא באו"ח סימן תס"ו), אמנם שיטת הראב"ד (שם) היא שאין מברכין על מצות העירוב, וכתב הטעם "כי אינה אלא קולא". והיינו שאין גופה מצוה כל עיקר, וכל ענינה אינו אלא 'מתיר', שכאשר עושה עירוב שוב אין האיסור מוטל עליו.

עירוב הוא 'מתיר', ושחיטה היא 'מצות הכשר'

והנה לגבי שחיטה, הרי כו"ע מודו דמברכין עליה ברכת המצוות, וע"כ דס"ל דמצות עירוב חלוקה בגדרה, ואין בה גדר מצוה כלל, ודלא כשחיטה, ושוב מיושבת היטב שיטת הפלתי, דשפיר **שייך במצוות שענינן הכשר האי כללא דמצוות לאו ליהנות ניתנו, ובלבד שיהיו בגדר 'מעשה מצוה'.**

מהו שורש החילוק לקבוע ב' גדרים אלו

אמנם עיקר הסברא לחלק בזה צ"ב, ומאיזה טעם יתחלקו בגדריהם, והרי לכאורה **בשניהם אין חיוב בקיום עצם המצוה, ואינו תלוי אלא ברצונו**, שאם ברצונו לאכול בשר או לילך חוץ לתחום, הרי חיו גמור מוטל עליו לשחוט או להניח עירוב, ואם אינו רוצה לאכול או לילך חוץ לתחום, הרי אין מוטל עליו כלל, לא חיוב שחיטה, ולא חיוב לערב. **והנה נמצא ששניהם אין בגופם מצוה, ומהיכא נפק חילוק יסודי ושורשי זה ביניהם.** (ועיין בדברי האבן האזל מה שמחדש לחלק בזה).

(וביותר יש להבין לפי יסוד דברינו הנזכרים, דכל האי כלל דמצוות לאו ליהנות ניתנו היינו **דהחיוב בקיום המצוה גורם שיהיה המעשה בגדר עול על צואריהן**, וכדברי רש"י הנ"ל, ואשר משום כך נתבאר דלא שייך האי כללא **אלא בחיוב גמור ולא בדבר התלוי ברצונו.** ולפי"ז הרי אין מקום לכאורה כלל לחלק בגדרי המצוה, אלא בגדרי החיוב, **ושוב הרי גם מצות עירוב וגם מצות שחיטה, תלויים ברצונו באותה מידה**, ומשכך גדר **חיובם** שוה, ומה יושיענו לחלק בגדר **מצוותם**, ועי' בזה.)

מצוות חיוביות - רצון ה' שאינו תלוי בסדרי הנהגת בנ"א

אמנם לכשתמצא לומר הרבה יש לחלק בזה, ובהקדם כי הנה יש לחלק בין ב' גדרים, **'מצוות'** ו**'דינים'**. ושורש החילוק שבהם היינו, **ד'מצוות'**, כגון תקיעת שופר ונטילת לולב וחברותיהם, **גוף מהותם ונקודת ענינם היינו שהם קיום רצונו ית'**, ועיקר ענינם הוא פעולה שעושה האדם עבור קיום רצונו ית'. **וזהו שורש המחייב שבהם, מה שמחויב האדם לקיים רצון הש"י.** ובזה נתחלקו מצוות שעיקרן אינה אלא הכשר, שאינן עיקר גדרן מצוות מצד עצמן, מאחר שלולי רצון האדם בדבר הרשות, שמחמתו נתחייב להקדים הכשר כל דהו, לא היה שייך קיום מצוה זו, ונמצא שמצוה זו מצד עצמה אינה מתחייבת מחמת חובת האדם לקיים רצונו ית'.

דיני התורה - סדרי הנהגת בנ"א עפ"י התורה

ואולם, הגדר השני הוא **'דיני התורה'**, אשר כל ענינם הוא סדר ההנהגה בהנהגת בני אדם, אשר קיומם ודינם הוא דוקא על ידי הנהגת בני אדם בענינם, וכמשפטי הנזיקין ודיני הממון, אשר עיקר גדרם הוא שאילו יזיק ממונו של ראובן לממונו של שמעון, אזי יהיה דינו של ראובן כך ושל שמעון כך. **והנה בזה, אף שהוא רצון ד' שכך יהיה המשפט, ודאי שקיומו אינו בגדר 'מצוה', אלא בגדר 'דין'**, כי לא מחמת רצון ד' בא לידי מעשה זה, אלא מחמת מעשיו ומעשי ממונו, ורצון ד' קובע סדר ההנהגה הנכונה במעשיו ומעשי ממונו. וכדוותה כל דיני הממון והאישות, אשר כל ענינם הוא דינים מחויבים בסדר הנהגת האדם. ומשא"כ **'מצוות', שעיקרן הוא רצון ה' מצד עצמן, שגדרם אינו תלוי בציור כל דהו.**

מצוות הכשר שהם חלק מחיי האדם - הם בגדר 'מצוות'

ומעתה, בבואנו לדין מצוות שענינם הכשר, נראה למי דומה, אם ל'מצוות', או ל'דינים', כי הנה מצד אחד נדמו למצוות, שהרי אינם 'סדר הנהגה' בעלמא, אלא 'מעשה מצוה', שאינו חלק מסדר חיי האדם. ומאידך גיסא אף למצוות לא נדמו לגמרי, שהרי עיקר חיובם אינו נמשך רק מחמת רצון האדם, ואינן מחויבות מצד עצמן. והנה רוב הפוסקים **הסוברים שאין שייך בהם הכלל דמצוות לאו ליהנות ניתנו**, ע"כ סבירא להו דסו"ס **בגדרם הרי הן שוות לדיני התורה ולא למצוות, כי לא כחובה הוטלו על צווארם של ישראל.** אמנם בשיטת הפלתי נראה, שיש לחלק בזה בין **דינים ומצוות שהם מעיקרי סדר חיי האדם**, שבהם י"ל שהם דומין יותר למצוות שעיקרן הוא רצון ה', כתקיעת שופר וחברותיה, ומשא"כ מצוות **שאינם אלא הכשר לצרכי האדם המזדמנים מעת לעת, שהן דומות בענינן ל'דיני התורה'**, וכאשר יתבאר.

מצות שחיטה - מצוה מחויבת ולא סדר הנהגה

דרך דוגמא לגבי מצות שחיטה, מאחר שהרי ע"כ אכילת בשר היא מעיקר חיי האדם, וכך היא צורת קיום האדם בעולמו, הרי יש לחדש ולומר שמהות **ענין השחיטה היא רצון ד' שכך תהיה צורת חיי ישראל**, ולפיכך, אף שהשחיטה הפרטית, בכל פעם שרוצה האדם לאכול, הרי היא תלויה ברצונו של האדם, וכשאר מצוה של הכשר, - אכתי, **כללות מצות שחיטה, ע"כ רצונו ית' שכך תהיה צורת הנהגם של ישראל**, ואי"ז תלוי דוקא ברצון האדם, ושוב חזר גדרה כגדר מצוה שעיקרה רצון הבורא מצד עצמה.

ונמצא, דשיטת הפלתי היא, דאף שעירוב הוא בגדר הכשר ומתיר גרידא, אך מצות שחיטה שאני, כי יש בה גדר מצוה ממש. ואילו שיטת הרעק"א היא, דאף מצות שחיטה אין בה אלא גדר 'מצוה של הכשר', וע"כ לא שייך בה כלל גדר מצוות לאו ליהנות ניתנו, וכעין מצות עירוב.

ג

ברכת המצוות - ב'מצוה של הכשר' ולא ב'הכשר מצוה'

חזי' לגבי שחיטה דברכת המצוות גדרה חלוק

אמנם, הנה לענין ברכת המצוות הרי מבואר בהדיא חילוק, שהרי לכו"ע מברכין על השחיטה, ואילו לגבי עירוב הרי לאו מילתא דפשיטא היא ונחלקו בה הראשונים, וכנ"ל, דאמנם הרמב"ם ס"ל שאף על מצות עירוב מברכים, אבל הראב"ד ס"ל דאין מברכים עליה. והנה את"ל כדברי הפלתי, דשחיטה יש בה גדר קיום מצוה ממש, ולא רק מצוה של הכשר,

ולעומתה מצות עירוב, מאחר שאינה מחויבת מצד סדר חיי ישראל, - אינה בגדר מצוה גמורה, שפיר יתיישבו הדברים. אבל לדברי הגרע"א נצטרך לדחוק בזה, **דאף שאינה בגדר מצוה לגבי מצוות לאו ליהנות ניתנו, אכתי היא בגדר מעשה מצוה לגבי ברכת המצוות.**

גבי קידושין נחלקו הראשונים אם יש מקום לברכת המצוות

אמנם מה שיש להקשות בזה הוא לאידך גיסא, דהנה נתבאר בדברינו מכבר שנחלקו הראשונים אם מברכין ברכת המצוות על מצות קידושין, והוא מה שנחלקו הראשונים במהותה של **ברכת אירוסין**, אם **ברכת המצוות** היא, או **שברכת השבח** היא. דהנה בדברי הרמב"ם בכמה מקומות מבואר (אישות פ"ב הכ"ג, ושם פ"א ה"ב), דס"ל שהיא ברכת המצוות, ודעת שאר הראשונים (הריטב"א כתובות ז:, והר"ן שם ב., וכן מבואר ברא"ש כתובות פ"א סי"ב, ובהגהות אשר"י שם,) **שברכת השבח היא**, ובארנו הענין, דס"ל להני ראשונים **שמאחר שאין בה גדר מצוה כשלעצמה, אלא גדרה הוא כמצוה של הכשר, - שוב אין מברכין עליה ברכת המצוות**, וע"כ שברכת האירוסין אינה אלא בגדר ברכת השבח.

ובדעת הרמב"ם בזה נתבאר, דאף שבמעשה הקידושין מצד עצמם אין בהם גדר מצוה, **אולם מאחר שלעולם א"א לבוא לידי קיום מצות פו"ר בלעדיהם, שוב הוו הקידושין מצד עצמם כחובה,** (וכמו שנתבאר בדברינו באורך).

מפני מה גרעו קידושין מעירוב ומשחיטה

ואולם, לפי מה שנתבאר עד עתה תקשי ביותר, שהרי לכאורה לא גרעה מצות קידושין ממצות שחיטה ולא כ"ש ממצות עירוב, ומעתה, אם על מצות עירוב לדבר הרשות, שנתבאר שאינה אלא הכשר לצרכי האדם, יש בה גדר מצוה לענין ברכת המצוות לרוב הראשונים, ומצות שחיטה הרי לכו"ע יש בה ברכת המצוות. - הרי מצות קידושין, שנתבאר שיש בה גדר הכשר לחובה גמורה, ואשר ע"כ נתבאר דס"ל להרמב"ם, דהויא בגדר מצוה ממש, הנה עכ"פ לשיטת שאר הראשונים, **אף אם נימא דהוי כגדר מצוה של הכשר, אכתי לא גרעה ממצות שחיטה וכדו' שמברכין עליה ברכת המצוות.**

ברכת המצוות - על מצות הכשר ולא על הכשר מצוה

אמנם יש לחלק בזה, דאדרבא, קולתה של מצות עירוב היא חומרתה, **דמהך טעמא גופא דאין בה כל הכרח, שוב אינה כגדר הכשר מצוה, אלא הוי כגדר מצוה בפני עצמה של הכשר.** ומשום כך נחלקו בזה הראשונים לגבי ברכת המצוות, אם מברכין על **מצוה של הכשר.** ומאידך לענין קידושין, הרי הוי גדרה כגדר הכשר למצוה גמורה. ובזה נחלקו הראשונים, דלשיטת הרמב"ם כל הכשר של מצוה שבהכרח לקיימה, שוב הרי היא בגדר מצוה בפני עצמה, ולפיכך מברכין עליה ברכת המצוות, אך שטת שאר ראשונים, דכל הכשר של מצוה, אף שא"א לקיים המצוה בלעדיו, עדיין אין גדרו אלא כהכשר של מצוה, וכענף מהמצוה, **ואין מברכין על ענף של מצוה, אף שהוא בגדר 'מחויב' יותר ממצוה של הכשר.**

(והטעם שבאמת אין מברכין על מצות פו"ר נראה, דהרי ידוע שנחלקו האחרונים בגדרה של מצות פו"ר, דשיטת המנחת חינוך (מצוה א) והפרי יצחק (או"ח חלק ב' סימן עו) והגר"י ענגיל (אתוון דאורייתא כב ג) ועוד, דאין המצוה אלא בלידת הבנים, ומעשה הביאה אינו אלא בגדר הכשר המצוה, ושוב מובן דלא שייך בזה גדר ברכת המצוות לעולם, כי לעולם אין כאן פעולה של מעשה המצוה, אלא הכשר מצוה, ואף לשיטת הני אחרונים, (כמשמעות דברי התוס' ב"ק יג.) דהביאה היא מעשה המצוה, הרי נראה דמודו דגמר קיום המצוה אינו אלא בלידת הבנים, אלא שמעשה הביאה הוי בגדר מעשה מצוה, כי הוא ההכשר שא"א לקיים המצוה בלעדיו, אך עדיין גמר קיום המצוה בלידת הבנים הוא, וכ"כ בקובץ הערות (סימן סט אות כז) ועוד, ושוב מובן דלא שייך לברך אלא על מעשה המצוה שיש בה גמר קיום המצוה, והאחרונים האריכו בזה בעוד מהלכים, ואכ"מ).

מעינות העניינים

ביאורים בעניינים שונים בהלכה ואגדה ועבודת השי"ת

לימוד הקבלה – זמן תחילת לימודה ואופן הלימוד

א.

זמן התחלת לימוד הקבלה

ההוראה בימינו שאין צריך להמתין למ' שנה, אלא תיכף אחר הנישואין יש לקבוע סדר בלימוד הקבלה. ולפני הנישואין תלוי בנפש האדם: תחילה ילמד חסידות, ואם נפשו מושכתו אח"כ ללימוד הקבלה בקדושה ובטהרה, שפיר דמי בדור הזה, ואכמ"ל.

וכן לא ימתין עד שימלא כרסו בש"ס ופוסקים, אלא כדאיתא מ**הרה"ק העסטרת צבי מזידיטשוב זי"ע**, שהכוונה לכל יום ויום: ביום שמילא בו כרסו בש"ס ופוסקים ילמד גם קבלה. וכדאיתא בחז"ל (קידושין ל ע"א) **שישלש** אדם לימודו, שהוא בכל יום בפני עצמו.

ורואים בחוש אברכים צעירים שנפתחו מוחותיהם בנקל לתורת הקבלה, מחמת קרבת זמן הגאולה, שתורת הקבלה היא התנוצצות ואור חוזר מאור הגאולה. וכאילת השחר הבוקעת בטרם יזרח השמש, כך מאירים כבר עתה בלבבות ניצוצי אורו של משיח.

וכתב **הרה"ק מקאמארנא זי"ע** בשם **רבינו האריז"ל** (היכל הברכה דברים דף רח ע"ב), שבעקבתא דמשיחא הנסתרות נעשו נגלות, כי זהו צורך הדור, ובכחה של תורת הקבלה והחסידות להוציא נשמות ישראל משבי הקליפות ולהשיבם לאביהם שבשמים.

ענין מ' שנה בדורנו

הנה מבואר, שאין להיכנס לפנימיות התורה אלא בגיל ארבעים, כדאיתא בש"ך (יו"ד רמו, ו). והיינו שצריך מקודם להכניע את הקלי', עד שזוכה לאור הבינה, שהיא בבחינת "בן ארבעים לבינה" (אבות פ"ה מכ"א), ואז זוכה לאור החכמה.

ואעפ"כ, מובא בספרי חב"ד, שע"י לימודה עם ביאור החסידות אפשר להתחיל קודם מ', ומסתמא כן מקובל בידם מ**רבינו הבעש"ט הק' זי"ע.** וכן איתא בשם **הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע**, שאם כוונתו לדבקות בה' - יכול להגות בנסתר קודם שנת הארבעים.

והיינו, שההולכים בדרך היחוד והדבקות של הבעש"ט, אף שלא השלימו תיקון הבינה, יכולים להיכנס בסודות התורה ע"י הדבקות בה'. כי הדבקות היא המפתח לכל השערים.

ולא מבעיא מגיל כ' לנשוי, כמובא ברמ"ק (תחילת פרדס רימונים), וזהו דרך הממוצע; אלא יתירה מכך גילו הצדיקים תלמידי הבעש"ט, שבדורות הסמוכים לגאולה מאיר אור האמונה כל כך, עד שהמחפשים דרכי דבקות, אפילו רחוקים לגמרי מתיקון המדות, זוכים לפנימיות התורה.

ומשכך, אסור כבר להמתין לגיל מ', שאם לא יגלה את אור היחוד מיד, יש חשש שלא יזכה לזה אף בן שמונים, שיתגשם ויפול עד אז. וכמו שכתב **הרה"ק מקאמארנא זי"ע** (נוצר חסד, אבות פרק ד' משנה כ'), שבזמננו, כשמתגברים הנסיונות ונסתלקו הצדיקים, רק המתקשרים לפנימיות התורה יכולים לעמוד בהם.

ושייך ענין זה דמ' שנה - בעיקר לגבי ריבוי הלימוד בתורת הקבלה, וכדאיתא בגמ' (שבת דף קנב ע"א): עד ארבעים - אכילה מעליא, מכאן ואילך - שתיה מעליא. ומבאר הגר"א (בפירושו על ישעיה יא, יב), שעד מ' שנה יהא רוב לימודו בנגלה, ומאז עיקר לימודו בקבלה, ולכל הפחות מחצה על מחצה. והן הן הדברים: האכילה היא לחם הנגלה המזין ומחזק, והשתיה היא יין התורה, שעליו נאמר "נכנס יין יצא סוד".

ב.

ללמוד שליש היום

בענין הזמן להקדיש בכל יום לנסתר, איתא מ**הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע** (קונטרס עץ החיים אות כ"ב), שבסדר שיסד לישיבת תומכי תמימים קבע ארבע שעות ללימוד חסידות ושמונה שעות נגלה, היינו שליש היום.

משנות הארבעים - חצי היום

אמנם נראה שמגיל ארבעים יחלק ללימודו חציו בנגלה וחציו בנסתר. והוא על פי המובא (לקוטי לוי יצחק עמ' רל"א: לקוטי שיחות חל"ב פרשת אמור, על פי דברי רבינו בעל התניא בלקו"ת פרשת צו, ע"י"ש), ששתי הלחם הקרבות בחג השבועות הן כנגד תורת הנגלה ותורת הנסתר, המתחלקות שוה בשוה.

המקור ללימוד שליש קבלה

ונראה שהמקור לכך שאין ללמוד נסתר יותר משליש היום הוא בדברי **השו"ע הרב** (פ"ב מהל' ת"ת ח"א), שלימוד הקבלה נכלל בשליש שבתלמוד. אמנם ב**לקוטי תורה** (ויקרא ה ע"ב) מחדש שהיא נכללת גם בשליש שבמקרא. וכיון שתורת הנסתר נכללת הן במקרא, שהוא כללות התורה, והן בתלמוד, יש בזה רמז שהנסתר והנגלה הם בבחינת "שוה בשוה".

ומובא (לקוטי לוי יצחק, תורה ד לא) ששורש ענין שתי הלחם הוא בדעת דעתיק, ששם מתגלה השוואת החכמה והבינה בבחינת "שוה בשוה", ומשם נמשך הלימוד חציו בנגלה וחציו בנסתר.

ג.

מעלת לימוד הזוהר הקדוש בעיון גדול

"מים עמוקים עצה בלב איש, ואיש תבונה ידלנה" (משלי כ, ה). כך סודות הזוה"ק, רק איש תבונה המתייגע בעיון - יזכה לדלותם. וכן מבאר **האדמו"ר האמצעי** (בהקדמה לביאורי הזוהר), שעיקר מעלת לימוד הזוהר הק' היא ביגיעה ובעיון, ועל ידי כך זכה האריז"ל להשגותיו הגדולות (פע"ח שער הנהגת הלימוד; שער רוה"ק דף לו).

וכן נהג **רבינו בעל התניא** לעמול בכל ליל שב"ק על דף אחד בזוהר הק' בעיון גדול. ועוד מדייק **כ"ק אדמו"ר הרמ"מ מליובאוויטש זי"ע** (שיחת ר"ח שבט תשמ"ב) מלשון הזוהר הק' (תיקו"ז תיקון ו' דף כג ע"ב): "בגין דיתפרנסון מיניה" - מן הזוהר הק' - "עתידין למיפק מן גלותא ברחמי". הלשון "יתפרנסון" מורה על לימוד בעומק העיון דייקא, כמזון הנעשה דם ובשר כבשרו.

מעלת גירסת הזוהר הקדוש

ומאידך מצינו מ**הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע**, שאחרי שלמד בעיון, חזר עליו באמירה בעלמא, לספוג מקדושת התיבות של תושבע"פ בעצמן. וכהאי גוונא מסופר על **הרה"ק מאוסטראווצא זי"ע.**

ואיתא מ**הרה"ק ר' אהרן מזיטאמיר זי"ע** (שארית ישראל, התקשרות, ה ב), שלימוד הזוה"ק בלא הבנה גבוה מלימודו בהבנה, ע"כ.

הרי שיש להתייגע בעיון כמה שיכול, ואח"כ לחזור בגירסא, לידע שהבנתו אינה התכלית, ואדרבה, תכלית הידיעה שלא נדע. וכן נהג **הרה"ק מזידיטשוב זי"ע**, שאחרי כל מאמר שהבין חזר ללמדו (ראה הקדמת האמרי יוסף לליקוטי תורה וש"ס, דברים אות נ"ג).

לימוד הזוהר הק' וכתבי האריז"ל נחשב ללימוד אף בלי הבנה

והנה לימוד הזוהר הק' לכו"ע נחשב ללימוד אף בלי הבנה, כדאיתא בהרבה ספה"ק (שערוה"ק ס' ע"ד; הקדמת אור החמה למהר"א אזולאי; פלא יועץ ערך זוהר; מאמרי אדה"ז הקצרים עמ' תקע"א; חנה אריאל שמות). משא"כ בשאר חלקי התורה שנחלקו בזה הפוסקים.

ומובא בשם ה**רה"ק מקאצק זי"ע** שהוא הדין בלימוד כתבי האריז"ל. ואפשר לבארו על פי הלקו"ת הנזכר, שקבלה בכלל תורה שבכתב, וכמו שבה נחשב ללימוד אף בלי הבנה, הכי נמי בקבלה.

והטעם, שבסודות התורה אי אפשר להשיג אלא ידיעת המציאות ולא המהות, ובעל כרחך שבקבלה אין ההבנה מעכבת בלימודה.

(מתוך נשמתין חדתין בחקתי תשפ"ד, שארית יעקב ברכות דף ב' ע"א)

פנימי אורה

היראה שלא נמאס בדורנו

ידוע מה דאיתא מהרה"ק החוזה מלובלין זי"ע (בס' דברי אמת פר' כי תצא) בשם הרה"ק הרר"ז מאניפאלי זי"ע, על מאמר המשנה (סוטה דף מט ע"ב) ד'בעקבתא דמשיחא יראי חטא ימאסו', **שפירש דהיינו לטיבותא** - שבעקבתא דמשיחא תהא כל עבודה"י מיוסדת על אהבת הש"י.

והיינו שעיקר הדגש בעבודה יהיה על עניין האהבה בעבודה, בבחי' מה שאמרו חז"ל 'בך חותמין', שהוא מצד אברהם אבינו מצד החסד, שהוא עיקר דרך העבודה בעקבתא דמשיחא.

וזה שורש הענין מה שידוע מכל מחנכי הדור, שעיקר החינוך בזה הזמן צריך להיות בקו האהבה והקירוב, 'בימין מקרבת'.

אמנם עלינו לדעת את עומק הענין בזה, **דאין הכונה שאי"צ כלל למידת היראה.** אלא הכוונה שאף שוודאי צריך גם ליראה, רק הדרך היא שהיראה תהיה מתוך אהבה, כמבואר בגמ' סוטה דף לא ע"א, וכמ"ש בספה"ק שזוהי שלימות היראה - שמרוב אהבה ירא שלא יכשל בחטא, כדי שלא תיפגם אהבתו לבורא, היות וכל חטא פוגם ומסלק את האהבה.

וכעין זה ידוע מדברי זקיני החת"ס זי"ע (דרשות ח"ב דף רעט ע"ב), על הפסוק 'וכיראתך עברתך' - **שצריך שתהא ה'יראת שמים' של בנ"י 'כיראתך' של הש"י.** שאצל הש"י אין שייך יראה כפשוטה כי אין לו ממי לירא, אלא כל יראת הש"י היא שלא יחטאו בנ"י, כדי שלא יפגמו בקשר ובאהבה שבינו אליהם. וכך צריך להיות היראה של בנ"י, **שתהא יראתם שלא תפגם אהבת הש"י אצלם** (וכעי"ז אי' מהרה"ק הרר"א מליזענסק זי"ע (נועם אלימלך ריש פר' ויגש).

(שב"ק פרשת לך לך תשפ"ז)

אסור 'לעכב ולצמצם' מזונו מהיום למחר

הנה בזוה"ק איתא (ח"ב דף סב ע"א) שאסור להשאיר מזון מיום אחד לחבירו, כי מראה בזה על חסרון אמונתו בהש"ת. דברי זוהר אלו הובאו במגן אברהם (או"ח סימן קנ"ז ס"ק ג') עיי"ש. ואכן מצינו שרבינו הרש"ש נהג להקפיד על דברי הזוהר, וכמבואר בשו"ת לב חיים (או"ח חלק ד' סימן ק"ג).

אמנם בעינינו אנו רואים שבפועל אין מי שנוהג כך, וכמו שכתב המנחת אלעזר ממונקטאש זי"ע בספרו דברי תורה (מהדורא תנינא אות ס"ט). ולכאורה פלא הוא שלא הקפידו על דברי זוהר מפורשים אלו.

אלא נראה שעיקר סברת ההיתר שנוהגים היום הוא, כי ס"ל שאיסור הזוה"ק מיירי באופן שנשאר לו רק קצת מזון, והיה רוצה לאכול כל המוכן היום, **אלא שמשאיר מהמזון למחר מחמת קוצר אמונתו שחושש שלא ישיג מחר מזון.** אך בימינו שהטעם שמשאירים המזון מיום ליום הוא מחמת שישנם מקררים ואפשר לשמור בהם האוכל, ע"כ מלכתחילה עושים אוכל בכמות גדולה יותר כדי שלא יצטרכו לבשל כל יום מחדש, ולכן משאירים מהמזון שבישלו, שוב בזה אין חשש של חסרון וקוצר אמונה.

וכן משמע ממה שכתב הרה"ק מקאמרנא זי"ע בשלחן הטהור (סימן קנ"ז סעיף ד'): 'פת', נוהגין לאפות לכמה ימים, עכ"ל. ולכאורה הסברא בזה היא היות שכך נשתרבב ונעשה מנהג העולם, כי נשאר טרי לכמה ימים, **ושוב אין עושין כך מחוסר אמונה, אין בה כל חשש.**

ולפי זה יש לומר שכהיום שיש לנו מקרר ומחמת כן אפשר להחזיק מאכלים ותבשילים למשך כמה ימים, ומחמת כן נשתרבב אצל המון העם לאפות ולבשל לכמה ימים, באופן זה אפשר להשתמש בסברת הקאמאנע'ר גם על שאר תבשילים.

וכן משמע ממה שכתב הרה"ק מקאמרנא זי"ע בזוהר חי (ח"ג דף פ"א ע"ב): "**המעכב ומצמצם מזונו** על יום מחר, הוא מחוסר אמונה".

(יום ב' פרשת לך לך תשפ"ז)

מעינות האורה

ענינים בדרכי החסידות והעבודה שנאמרו לאחרונה

תכלית החיפושים: למצוא ולגלות את הצדיק שבנו

לכתחילה: מחפש אצל הצדיק ומוצא בתוך עצמו

כבר הארכנו הרבה בגודל החיוב המוטל על כל אדם 'להתקשר לצדיקים' - הן הצדיקים הקודמים לנו, והן הצדיקים החיים איתנו. ובכלל המצוה: החובה על האדם לילך לחפש אחר הצדיקים שבדורו, ואכהל"ב.

אמנם תכלית החיפוש אחר הצדיקים, אינה אלא לראות שיש צדיקים העובדים את הש"ת, אלא כל תכלית החיפוש אחר הצדיקים, היא שעל ידם ימצא האדם שיש לו גנוז בתוכו נקודת צדיק, ויגלה את שורש נשמתו האלקי. וביבן שמצד בחינה זו, אף הוא עצמו צדיק הוא באמת.

וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ה מהל' תשובה ה"ב), שכל יהודי צריך להיות כמשה רבינו. ועומק הדברים הוא, **שבכל אחד מישראל יש ניצוץ של משה רבינו ע"ה.**

בדיעבד: אם אין צדיק יחפש וימצא לבד

זהו עיקר החיפוש אצל הצדיקים, שילך האדם לפנימיות נשמתו, לחפש ולמצוא הרוה"ק והשראת אלקות הגנוזה בו.

והמשילו ע"ז צדיקים, משל ע"פ המעשה הידוע מר' אייזיק יעקל'ס מקרקא, שחלם שיש אוצר תחת הגשר בעיר פראג. כשהגיע לשם שמע מהשומר על הגשר שהוא חלם שטמון אוצר בתוך תנור בית ר' אייזיק יעקל'ס בקראקא, ואכן מצא את האוצר בתוך ביתו. היינו, שבאמת היה טמון האוצר בביתו, **אלא שהוצרך לנסוע עד העיר פראג, כדי לשמוע שם את הידיעה שהאוצר טמון וגנוז בביתו.**

ה"נ תכלית ההליכה אל הצדיקים היא, כדי למצוא ולגלות על ידם את הכח הרוחני של נשמתנו הק' הטמונה בפנימיותנו, בבחי' 'לך לך' - לפנימיותך כנ"ל.

וביותר שייך ענין זה, כשאין האדם יכול למצוא את הצדיקים, **אזי יקיים 'לך לך' - למצוא את אור הצדיק שהוא אור נשמתו האלקות הטמון וגנוז בקרבו,** למצוא את הצדיק הנסתר הגנוז בתוכו בעצמו.

(שב"ק פרשת לך לך תשפ"ז)

תורה לשם תענוג – 'תורה לשמה'

ההנאה בלימוד התורה לעומת ההנאה מעוה"ז

ידועים דברי ה'אבני נזר', בהקדמתו הידועה לספרו 'אגלי טל', שמבאר שמעיקרי מצות לימוד התורה היא, ליהנות מדברי תורה. ומבאר שדווקא ע"י הרגשת עריבות נעימות ומתיקות התורה, נדבקים בה.

ומביא את דברי הזוה"ק שהיצר הטוב מתגדל ומתחזק מחדוותא והעונג דשמעתתא, לעומת היצה"ר שמתגדל ומתחזק מהנאות ותאוות עוה"ז. ע"כ, הוא אומר, חדוותא דשמעתתא היא מעיקרי מצות ת"ת.

והאמת היא, שעל כך נאמר בגמ' (קידושין דף ל ע"ב) 'בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין', והיינו שזה לעומת זה עשה אלקים, שכמו שהיצה"ר מתגדל ומתחזק ע"י ההנאות מתאוות עוה"ז, **הרי לעומת זה ברא הקב"ה את תבלין התוה"ק,** שיהנה האדם ויתענג מלימוד התורה"ק ויחפש אחר ההנאה והעונג בזה. ודייקא כך יזכה להינצל מכל התאוות הרעות, כי ככל שהאדם מרבה בחיפוש העריבות בתורה, כך מתרחק ממילא מכל התאוות רעות.

ממשיך שם האבני נזר וכותב, שע"י ההנאה שמרגישים בעת לימוד התורה, נחשב כמכוון בלימודו לשמה. ומסמיך לזה ההלכה (כריתות י"ט ע"ב) שהמתעסק בחלבים ועריות חייב אע"פ שלא כיון, היות שנהנה, **וההנאה מחשיבה זאת כמכוון.** וה"נ ההנאה מלימוד התוה"ק, היא הנאה רוחנית מהחיות האלקית הגנוזה בתורה"ק, כך שהלומד באופן זה נחשב כלימוד לשמה.

מקור התענוג מהתוה"ק - התענוג האלקי

ועומק העבודה בזה הוא, שכשזוכים להרגיש את העונג וההנאה בלימוד התוה"ק, יש לקשר את העונג אל הש"י, לזכור שאין זו הנאה גרידא, אלא באמת הנאה של דבקות בחיות האלקות שבתוה"ק, שהיא בחי' השראת השכינה הק' אשר בתוה"ק. אז זה ביותר בבחי' תורה לשמה - תורה לשם דבקות בשכינה הק' השוכנת בתוכה. כי בעומק של ההנאה והחדוותא דשמעתתא יש את הכח והאור הרוחני האלקי שבתוה"ק.

ואלו הם ממש דברי הב"ח (סימן מ"ח) על מה שכתוב בגמ' שהטעם של חרבן בית המקדש הוא, שלא ברכו בתורה תחלה, ומבאר שכל תכלית העסק בתורה היא **"כדי שתתעצם נשמתינו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה",** ומאחר שלא עסקו בתורה כי אם לצורך דברים הגשמיים להנאתם - לידע הדינים לצורך מו"מ, ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה, ולהמשיך השכינה למטה בארץ, עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ ועלה לה למעלה, והארץ נשארה בגשמיותה בלי קדושה.

כי ע"י הרגשת הערבות ההנאה והעונג שבתוה"ק, ממשיכים את גילוי אור השי"ת בדרגה גבוהה. כך מחזירים את השכינה הק' לארץ, **ומתקנים את חורבן ביהמ"ק ובונים אותו.**

אין דבקות ללא הנאה

ועוד מביא האבני נזר ראיה מרש"י (סנהדרין דף נח ע"א ד"ה ודבק) שאין דבקות אלא בהנאה. ונמצא לדברינו, כיון שתכלית התוה"ק היא להביא את האדם לדבקות בהש"י, כדברי הזוה"ק שכל תרי"ג המצוות הן עיטין - עצות לבוא לידי דבקות בהש"י - 'ות"ת כנגד כולם', **הרי מדרגת הדבקות נקבעת לפי גודל ההנאה שנהנה ומתענג בשעת לימודו.** נמצא שוב, שדייקא ע"י ההנאה זוכים לשלימות הדבקות.

ובזה יש לבאר עוד מימרא ידועה מהרה"ק האבני נזר זי"ע (אביר הרועים ח"א אות קיג), שאמר בקדשו **שהוא ערב בדבר** שאם ילמדו בנ"י התוה"ק בחיות ובהתלהבות אש קודש, ולא כמו ההולך לישון בעייפות ובחלישות, **שלא יחסר לבנ"י כלום - לא בגשמיות ולא ברוחניות,** עכד"ק.

ויש לפרש שזה גם לשיטה הנ"ל, שלימוד בחיות ובתענוג הרי הוא בבחי' תורה לשמה, וכיון שהלומד תורה לשמה 'זוכה לדברים הרבה' ו'כל העולם כדאי הוא לו' - כי מעמיד ומקיים בתורתו את כל העולם, מובן ממילא שהוא מקבל את כל השפע ברוחניות ובגשמיות, כערבות האבני נזר הנ"ל.

וכן אמר לי פעם המקובל הגדול ר' חיים אריה ארלנגר זצ"ל משווייץ, שעיקר עבודת כל הצדיקים היא, שהשתדלו והתאמצו כל ימיהם ללמוד תורה בדבקות בהש"י, שזה נקרא 'תורה לשמה'.

החיוב הוא: לבקש ולהתחנן

אמנם כדי לזכות להרגיש עריבות ומתיקות התורה, יש להרבות בתחינות ובקשות על כך. וביותר יש להרבות בכוונה בברכת 'והערב נא' ובתפילת 'והאר עינינו בתורתך'. והמרבה בתפילה ע"ז, זוכה באמת להרגיש את העריבות והמתיקות, הנועם והידידות, והאהבה האלקית הגנוזים בתורה"ק.

לכן חובה מוטלת על כל אחד להרבות להתפלל על זה ולבקש ע"כ רחמים מהש"י, שיזכה ל'והאר עינינו בתורתך וכו'', עד שיזכה להנאה אמיתית ופנימית בתוה"ק, וע"ז ינצל מההנאות המדומות והכוזבות של תאוות דמיונות העוה"ז.

(מתוך שיעור יום ג' פרשת חיי שרה תשפ"ז)

כוונת ההוי"ת המנוקדות (ג')

המשכת פנימיות אורות הנרנח"י במוחין ובכל העולמות כולם

- המשך -

במאמרים הקודמים נתבארו עיקרי ההנחות בסוגיא ד"הוויו"ת מנוקדות". עניינן להמשיך אור חיות אלוקות מאור האין סוף ב"ה, הנקרא נרנח"י, אל תוך המוחין דזו"ן. ואף שההוי"ת משוייכות לבחינת החכמה, כסדר טנת"א, הרי בעת שנכוון בהן כראוי, ברעותא דליבא ובחן של אמת, נמשיך עליהן גם אור הטעמים שבכתר דא"ק. ולזאת אמר מרן הרש"ש ז"ל: "באופן כי העשר הויו"ת המנוקדות הם עיקר המשכת המוחין".

מדברי רבינו האריז"ל בעץ חיים (שער ג פרק ג) **עולה, שאור הכתר אין בו מציאות להתלבש בי"ס דאצילות כי אם על ידי החכמה, וזהו "כלם בחכמה עשית". והמשכה זו אינה בסדר ההשתלשלות מפרצוף לפרצוף, אלא מכח "התכללות והתקשרות": החכמה דא"ק נעשית א"ק דחכמה, היא הכתר דאצילות, ולכן מאירה במוחין בלא אמצעי.**

ועל דרך החסידות, כמבואר בדברי רבינו בעל התניא זי"ע בשם המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע: החכמה היא בחינת ה"ביטול", ואין אור א"ס ב"ה שורה אלא במקום ביטול. ולכן היא הכלי לאור הכתר.

ומכאן עלתה הדרכה בעבודה ה', שהדבקות היא בבחינת כתר, אור בלא כלי, ואי אפשר לאחוז בה כי אם ע"י התורה הק', ד"אורייתא מחכמה נפקת", לפי שעיקר העבודה היא להדבק בתורה, ולכוון בהויו"ת המנוקדות בהרגשת דבקות אמיתית.

א.

חומר העניין והחיוב לכוון בהויו"ת המנוקדות

כהקדמה לכוונת ההויו"ת המנוקדות, הביא מרן הש"ש את דברי התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי באדרא רבא קדישא, וזה לשון קדשו:

"והיא היא נשמתא דחיי שהזכיר רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום באדרא רבא (זוהר חלק ג, קמא עמוד ב), כמה דאת אמר 'ויפח באפיו נשמת חיים' (בראשית ב, ז) טברקא דגושפנקא גו בגו [כעין אבן טובה שחותמים בה, הקבועה בתוך הטבעת], וכל דא למה [וכל כך למה], בגין לאשתלפא ולעיילא ביה סתים דסתימא עילאה [כדי להמשיך ולהכניס בה סתום ונעלם עליון] עד סופא דכל סתימין [עד סוף המדרגות], נשמתא דכל חיי דעילא ותתא תליין מהיא נשמתא ומתקיימי בה [והיא נשמה של כל החיים למעלה ולמטה].

'ויהי האדם לנפש חיה' (בראשית ב, ז), לאתרקא [להוריק] ולעיילא [ולהכניס] בתקונין בגוונא דא [בפרצופים עליונים כגון זה], ולאשלפא לההיא נשמתא [ולהמשיך לאותה נשמה] מדרגא לדרגא עד סופא דכל דרגין, בגין דיהוי ההיא נשמתא משתכחא בכולא, ולמהוי כלא ביחודא חד [שיהיו כולם ביחוד אחד].

ומאן דפסיק האי יחודא מן עלמא [ומי שמפסיק היחוד הזה מן העולם], כמאן דפסיק נשמתא דא [נחשב כמי שמפסיק נשמה זו], ומחזי דאית נשמתא אחרא בר מהאי [ומראה כאילו יש נשמה אחרת חוץ מזו, חס ושלום], ובגין כך ישתצי הוא ודוכרניה מן עלמא לדרי דרין [ובגלל זאת יכרת הוא וזכרונו מן העולם לדורי דורות]".

וביאר בקדשו, שכדי להינצל מקללת חכמים האמורה בזוהר הקדוש, צריך לכוון בהויו"ת המנוקדות. ובזה הוא ממשיך את הנשמה האמונה ואת החיות האלוקית לכל העולם, ונמלט מדבריו הנוראים של הזוהר הקדוש.

אסור לשכוח את עיקר המכוון בהויו"ת המנוקדות, ולא להיות ח"ו משתמש בתגא

וכמובן, שעיקר הכוונה היא במחשבה עמוקה, לקשר הכל עם עצמותו ברוך הוא. ואם חלילה מכוון רק בהשמות, דומה למי שפונה למידותיו לבדם מצד עצמם, חלילה וחלילה, ומכוין למידות דאצילות בתורת כח בפני עצמן. ובזה עונשו חמור יותר ויותר ממי שלא כיון כלל, כי הלה בא להשתמש בכתרו של המלך. והרי זה כמי שנאמר בו "מי ביקש זאת מידכם" (ישעיהו א, יב). ולכן יש בזה קללה חזקה כל כך, "ודאשתמש בתגא חלף" (משנה אבות א, יג; ד, ה). דלהשתמש בכתר המלך כנגדו ולמורת רוחו של המלך, הוא עוון פלילי וחמור ביותר.

ב.

דרך הצדיקים והחסידים בכוונת ההויו"ת המנוקדות וטעמם

דעת התו"ח

והנה מצאנו ל**רבינו התורת חכם זי"ע** (דף לד ע"ב) שכתב בזה"ל: "ואף על פי שמורי הרב [הרש"ש] ז"ל כתב הדברים כפשטן, הוא בא להשמיענו שכוונת הרב [האריז"ל] הוא שאם יכוין האדם בקיצור כפשט דברי הרב ז"ל יצא ידי חובתו... דאם לא כן, למה כתב הרב ז"ל כן בזה הלשון", עכ"ל.

וכן הבין בפשיטות בדעתו בספר **שערי רחמים** (ח"ב סי' שנז, דף פה ע"ג) שכתב: "מי שאינו יכול לכוין בארוכה כסדר הרש"ש ז"ל, ורוצה לסמוך כפשט דברי הרב בקיצור, יש לו על מי לסמוך, שכן סבירא ליה להרב תורת חכם".

ולכאורה הוא פלאי, והלא להדיא שמענא ליה למרן הרש"ש ז"ל שהזהיר מאוד על החיוב לכוין כל הפרטים שסימנם כ"ל צמ"א, וביותר כוונת ההויו"ת המנוקדות, ואף החריד עלינו חרדה גדולה דבלתי ההויו"ת הנ"ל איכא למיחש מלטותא דרשב"י. ומעתה, וכי יעלה על הדעת דפליג התו"ח ארביה, ויבא להתיר את אשר נצטער עליו רבו.

גדר אזהרת הרש"ש

והנראה בזה בעזה"י, דהנה אתה תחזה למרן הרש"ש ז"ל עצמו שזה דרכו בקדש: פעמים בא בארוכה בפרטות כל שמות הקדש, ופעמים בא בקצרה. וכגון בהעלאת הבירורים בתיבות "מלך העולם", "אחד" ו"באהבה", וכן בהמשכת המוחין דיניקה בפסוק ראשון דשמע, שלא צייר שם שמות הקדש, אלא הסתפק בהוראה כללית לכוין בכינויי הפרצופים בעלמא.

והגם שיש מקום ליישב ראיות אלו בכמה אופנים, מכל מקום האמת יורה דרכו, שלא כיון מרן לאסור אלא במי שמכוין בשמות המוחין וכינויי הפרצופים בהיותם נפרדים ממאצילם, כלומר בלתי אור האין סוף המלובש בהם, שהוא עיקר חיותם. דבכהאי גוונא הרי הוא נרגן מפריד אלוף ח"ו, בהיותו מפריד הכוונה מן האור אין סוף, ושפיר רמיא עליה כל חומר האזהרה שבהקדמת רחובות הנהר, דלזה גופא כיוונו חז"ל באזהרת "אליו ולא למדותיו".

האמנם המכוין בשמות המוחין או בכינויי הפרצופים, **ומחשב ברעותא דלבא אל שפע אור האין סוף המלובש בפנימיותם, שפיר קא עביד**, אף על פי שאינו מכוין להדיא בהויו"ת המנוקדות. לפי שסוף כל סוף דעתו ולבו מכוונים אל אור האין סוף, ולא אל הפרצוף או אל המוחין, ומה שמכוין בכינויי הפרצופים אינו אלא לסימנא בעלמא, להורות על האור המלובש בתוכם. דכלל הדבר הוא, שהכוונה צריכה להיות אל אור האין סוף המתגלה דרך לבושי הפרצופים והספירות, ואם מכוין בזה ברעותא דלבא, הרי מילט נפשו מן העונש. ועיין מעין זה להרמ"ק ז"ל (פרדס רמונים שער לב פרק ב).

הקושיא ממנהג הצדיקים

ויתירה מזו, דגוף החיוב לכוין ההויו"ת המנוקדות הוא חידוש היוצא מבית מדרשו דמרן הרש"ש ז"ל, וכל המקובלים שקדמוהו לא שמיעא להו לזה החידוש.

וכאשר עינינו הרואות, בכל סידורי האריז"ל למיניהם נהגו לכוין כל הקדושים אשר בארץ, ובראשם **מרן הבעש"ט הקדוש נבג"ם**, ואחריו רוב ככל **תלמידיו הקדושים ותלמידיהם זיע"א**. וכיוצא בהם **הגר"א מוילנא זי"ע ותלמידיו** - כל אלו נהגו לכוין בסידורי האריז"ל המצויים, שאין בהם זכר לכוונת ההויו"ת המנוקדות.

ולא עוד, אלא שאף חכמי בית אל יכב"ץ, ובראשם מייסדו הגאון החסיד רבי גדליה חיון ז"ל, אשר העיד עליו החיד"א ז"ל שהיה מכוין כל כוונות האריז"ל, אחת מהנה לא נעדרה, מסתבר שקודם שהכירו למרן היו מכוונים מבלי ההויו"ת המנוקדות.

ומהשתא, וכי יעלה על הדעת שכיון מרן הרש"ש להטיל דופי ח"ו בכל אלו הקדושים, לומר עליהם שלא היתה כוונתם שלימה - הס מלהזכיר.

העיקר הוא לכוון לקשר הכל לאור אין סוף

והנראה בזה בעזה"י על פי מה שאמרנו לעיל, שכל רבותינו הנ"ל, עליונים למעלה, אף בלתי ראיית ההויו"ת המנוקדות לנגד עיניהם בשעת הכוונה, לא הפרידו מחשבתם לרגע קטן מן הדביקות האמיתית באור האין סוף המתלבש בספירות באמצעות החכמה. שהרי אף לא היו עושים תנועה קלה כמות שהיא בלתי יחודים וענינים עליונים ונשגבים, ומכל שכן שהיו ההויו"ת המנוקדות מאירים לנגד עיני שכלם בלתי היסח הדעת. ואם כן, כיון שהשיגו המטרה שענינה הדביקות והמשכת השפע מאור האין סוף, שוב אין ראיית ההויו"ת המנוקדות מעכבת בעדם.

עיקר הכוונה לאשפלא גרמיה קמיה דקוב"ה ולמסור נפשו לה'

ואף על פי שודאי הרוצה לכוין בשמים עליותיו באופן היותר מעולה והגון, ראוי לו לכוין כפי הפרטות שתיקן מרן הרש"ש ז"ל, דדייקא באופן זה נקראת הכוונה בשם "כוונה שלימה", וכמפורש בדברי מרן. מכל מקום, צדיק אמת שאינו מסיח דעתו מאמיתות הדביקות אליו ית' בלי הפסק רגע, על דרך הנזכר לעיל, הרי הוא כדוגמת צדיקי קמאי, שהיו מכוונים את לבם לאביהם שבשמים ברעותא דליבא ובמס"נ בכל רגע ורגע. ובכגון אלו, אין כוונת ההויו"ת המנוקדות וכן שאר הפרטים מעכבים בעד הכוונה מלהיות נקראת בשם כוונה שלימה.

ואף מאן דלא מצי לכוין בלבו כל פרטי הכוונות, אף איהו אית ליה תקנה, על דרך שכתב **הרה"ק בעל המאור ושמש** (פרשת ויצא ד"ה ויקח): "כשאדם עושה היחודים צריך לייחד גם כן האותיות של השמות עם הנקודות והטעמים, אך לאו כל אדם זוכה לזה, כי צריך לזה קדושה ופרישות גדול, ולא כל הרוצה ליטול את השם כו'. ושמעתי מ**רבותי הקדושים זלה"ה**, שאף שאין לאדם קדושה ופרישות יתירה ולא יוכל לייחד יחודים כנ"ל, אזי יעבוד עבודתו - עבודה זו תפלה - בדחילו ורחימו מאד, בהתלהבות יתירה והשתוקקות גדול ובמסירות נפש. אז אף שאין מייחד יחודים, רק מתפלל כפשוטו בהתלהבות גדול ובמסירות נפש, אזי כל היחודים אשר הם ראויים לתפלתו לייחד אותם השמות על אותו דבר שמתפלל עליו, הם מתייחדים ממילא, ועולים למקור שרשם בעולמות העליונים, ומשפיעים שפע הדבר שהוא מתפלל עליו". והרי דהתפלה בדחילו ורחימו, בהתלהבות ובהשתוקקות ובמס"נ, מועילה כדוגמת היחודים.

וכיוצא בזה כתב **הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב** בהקדמת ספרו פרי קודש הלולים: "כי באמת עיקר הכוונה לאשפלא גרמיה קמיה דקוב"ה ולמסור נפשו לה'. אמנם היחודים של השמות הוא על דרך דמני פרחים או דמוסיא, הגם שאין זה מעיקר הכוונה אלא יחודים וצירופים. אמנם אין צריך כוונה אחר שעלה במסירות נפש לה' למדרגת אצילות", עיי"ש באורך.

באופן שאף מי שלא זכה לעת עתה למדרגת צדיקי אמת, ואף אינו זוכה לכוין כל פרטי הכוונות שתיקן הרש"ש, אית ליה תקנה. שיכוין כפשט דברי האר"י ז"ל וכמסודר בסידורי האר"י, ודי לו בכך. **ובלבד שפנימיות נפשו ולבו מכוונים לשמים בדחילו ורחימו ובמס"נ, בהתלהבות והשתוקקות ורעותא דליבא, להמשיך אור האין סוף דייקא תוך הספירות באמצעות אור החכמה.**

ובל יחלש ליבו ודעתו, כאילו לאו מידי עביד, דהכוונות באופן זה אין בהם מעלה יתירה. דלא כן הוא הדבר, כי באמת לא די שמילט נפשו מן העונש האמור, אלא עוד ששכרו הרבה מאוד. ובודאי המקום ימלא חסרונו, מאחר שיצא ידי חובת הכוונה כדת וכדין, כפי פשט משמעות דברי הרז"ל. וכוונתו מרוצה לשמים, ותפלתו תקובל לרצון בכלל תפלת הצדיקים.

כ"ק האדמו"ר הרה"ק רבי דובער בן הרה"ק רבי שניאור זלמן זי"ע מליובאוויטש

האדמו"ר האמצעי - ט' בכסלו ה'תקפ"ח

א

"אין דבר העומד בפני הרצון"

החסיד הנודע **רבי יקותיאל ליעפליער ז"ל** נמנה עם גדולי חסידי כ"ק **אדמו"ר האמצעי זי"ע**. הוא היה חסיד נלהב שהתפלל ברגש גדול, אך בלימוד היה ראשו חלש, ואף בנגלה לא הצליח לתפוס הרבה, ונאלץ להסתפק בידיעת ההלכות הפשוטות למעשה ("קיצור שולחן ערוך").

הדבר הכאיב לו מאוד, ובפרט כשראה את האברכים הצעירים שבין חסידי אדמו"ר האמצעי, העוסקים בעומק ורום לימוד החסידות, ומשוחחים ביניהם בדברים העומדים ברומו של עולם, והוא לא הבין מדבריהם מאומה. לימים, לאחר שצם כל היום, נכנס ליחידות אצל אדמו"ר האמצעי ושפך את לבו בבכייה על שאינו מצליח להבין חסידות.

השיב לו הרבי: **"אין דבר העומד בפני הרצון"**.

והסביר לו, שהרצון אמנם אינו עצם הנפש אלא אחד מכוחותיה, ומכל מקום יש בו כוח להטות את הנפש לגלות גילויים עצמיים בפתיחת הכוחות העצמיים והתפתחות החושים. ובפרט על הכוחות שלמטה ממנו, השכל והמידות, פועל הרצון בדרך גזירה ופקודה, ככוח עליון השולט בהם.

לכן כשאדם רוצה באמת, מתרחבים חושיו מעבר למידת יכולתו הרגילה. גם מה שנראה בתחילה למעלה מיכולתו נעשה בהישג ידו, שכן הרצון מגלה ומפתח בו כוחות חדשים.

כששמע זאת רבי יקותיאל, החליט להישאר בליובאוויטש ושלח להודיע לבני ביתו שינהלו את חנותו בלעדיו. ובמשך כארבעה חודשים התייגע ביגיעת הנפש ויגיעת הבשר, והרגיל את עצמו להתבונן בעניין אחד כמה שעות רצופות ולחזור עליו עשרות פעמים, עד שנתיישבו הדברים היטב בשכלו.

יגיעתו נשאה פרי והוא החל להשיג עניינים עמוקים בחסידות, ונעשה לאחד מגדולי חסידי חב"ד, עד שאדמו"ר האמצעי חיבר עבורו את הספר **"אמרי בינה"**. לימים אף שלח כ"ק **אדמו"ר הצמח צדק** את בנו, כ"ק **אדמו"ר מהר"ש**, אל רבי יקותיאל, שיבאר לו עניינים מוקשים בספר זה.

דברי מהרח"ו – לימוד פנימיות התורה כשאין הצלחה בנגלה

והנה מסיפורו של רבי יקותיאל רואים, שבחב"ד נהגו כפשטות דברי **רבי חיים ויטאל ז"ל** בהקדמתו ל"עץ חיים". הוא כותב שדרך המלך היא להתחיל בלימוד מקרא, משנה ותלמוד כפי יכולת השכל, ורק אחר כך לעסוק בחכמת האמת. אולם מי שאין ביכולתו ללכת בדרך זו - דהיינו שאדם מתקשה בעיון התלמוד ולא רואה בו סימן ברכה במשך חמש שנים (כדברי הגמרא בחולין כד, א) - "מוטב לו שיניח את ידו ממנו... ויעסוק בחכמת האמת".

והנה שאר גדולי המקובלים תמהו על דברי מהרח"ו אלו. הרי המקובל בידינו להלכה הוא שאין ניגשים לסודות התורה אלא רק לאחר שאדם "מילא כריסו בש"ס ופוסקים", ולכן הם נדחקו ליישב את דבריו בדרכים שונות (עיין בספר "תיקון חצות" לרבי הירש מיכל שפירא זצ"ל, ובהקדמת בעל הסולם לזוהר).

אולם **הרמח"ל באגרותיו** (אגרת פח) מפרש את דברי מהרח"ו כפשוטם, וכשיטת חב"ד הנ"ל.

גדלות קודם לקטנות – פנימיות התורה קודם לעבודת הקטנות

ויש לדמות דרך זו לסדר העבודה והמוחין שבליל הפסח, שבו מאירים מוחין דגדלות קודם למוחין דקטנות - שלא כסדר הרגיל. דהנה, בסדר הרגיל העבודה היא מלמטה למעלה: תחילה לימוד הנגלה ועבודת השי"ת בפשטות (מוחין דקטנות), ורק לאחר זיכוך עצמו זוכה למוחין דגדלות - לפנימיות התורה ולהארת הנשמה (מוחין דגדלות).

אמנם ביציאת מצרים ובליל הסדר, בהיותם שקועים במ"ט שערי טומאה בלא יכולת להתעורר מעצמם, נגלה עליהם הקב"ה וגאלם, והאיר להם מוחין דגדלות במתנה קודם שהיו להם כלים והכנה דקטנות - בבחינת לימוד הנסתר קודם לנגלה.

וזה שכתב המהרח"ו ז"ל, שמי שניסה כוחו בלימוד הנגלה ולא ראה סימן ברכה בלימודו, יעסוק בחכמת הנסתר - ופשטות הכוונה בזה שישנה דרך בעבודת ה' הבאה מלמעלה למטה, כעין סדר המוחין שבליל הפסח.

ובחב"ד הלכו בדרך זו מלכתחילה, שנכנסו לפנימיות התורה מיד בלא הקדמות דמוחין דקטנות. וכידוע מגדולי החסידים שעסקו בהשגת פנימיות התורה עוד קודם שהרחיבו ידיעתם בנגלה ובלא עבודה מרובה של זיכוך תחילה; כי סברו שבימינו אלה, עיקר תיקון האדם והחזרתו לבוראו הוא כסדר עבודת בעל תשובה השקוע במ"ט שערי טומאה - שעבודתו מתחילה מלמעלה למטה.

צדיקים שהלכו בדרך זו בדורנו

גם בדורנו זה, מסופר על **הגה"ק רבי מרדכי שרעבי זי"ע**, שהיה מקרב אנשים פשוטים ללימוד חכמת הנסתר, ורבים מהם זכו להשגות גדולות בחכמה זו אף שהיו קטנים בידיעת הנגלה.

ואף אני הכרתי מקובל גדול, **שהגה"ק רבי יצחק כדורי זצ"ל** העיד עליו שהוא כותב גימטריאות ברוח הקודש. בתחילת דרכו היה אותו יהודי כתינוק שנשבה ולא שמר תורה ומצוות, אך ניחן בכישרון מיוחד בחשבון. כשנודע הדבר **להגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל**, שלח לו את **ספר "פתחי שערים" להמהרי"א חבר זצ"ל**, העוסק בין השאר בענייני גימטריאות. לימוד הספר עורר בו תשוקה עזה להכיר את פנימיות התורה, ומתוך כך חזר בתשובה שלמה. לימים נעשה למקובל עצום, אף שלא הייתה לו ידיעה רחבה בנגלה.

הרי לנו שישנה דרך לשוב בתשובה ולהתקרב להש"ת על ידי המשכת מוחין דגדלות תחילה, כעין סדר העבודה שבליל הפסח.

ב

תורת האדמו"ר האמצעי – שער הכניסה להבנת תורת החסידות

תורתו של **כ"ק אדמו"ר האמצעי זי"ע** היא מפתח יסודי להבנת תורת החסידות בכלל, ותורת אביו **רבינו בעל התניא זי"ע** בפרט. שכן אף שעיקרי הדברים כבר כלולים בתורתו של בעל התניא, מכל מקום, כדי לעמוד על עומקם, ולרדת לסוף דעת הרב, נצרכים להרחבת הביאור שבתורת האדמו"ר האמצעי.

ואכן, רבינו בעל התניא עצמו ציווה על בנו כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע עוד בחייו (כידוע מעניין "תקנת החדרים"), לחזור לפני אנ"ש על מאמרי החסידות ולהדריכם בעבודה. הרי שרבינו הזקן עצמו קבע מלכתחילה אשר השער להבנת דרכו עובר דרך הרחבת הביאור וההדרכה של בנו אדמו"ר האמצעי.

וכל שדרכו בלימוד ספרי בעל התניא רואה זאת בעליל, שפעמים רבות הדרך לעמוד על עומק כוונת מאמריו ולהשיגם לאשורם היא אך ורק על ידי ביאוריו והרחבותיו של אדמו"ר האמצעי - כאשר כל נקודת שכל נפתחת ומתפרטת לסעיפים ופרטים רבים, עד שהעניין מתברר ומתלבן היטב מכל צדדיו.

"שער היחוד" – מפתח לתורת החסידות

ועצה חשובה למי שמבקש להעמיק בחסידות בכלל ותורת **האדמו"ר האמצעי** בפרט, להתחיל בספר **"שער היחוד"** (החלק השני מספר "נר מצוה ותורה אור") המשמש כהקדמה ויסוד לכללות סדר ההשתלשלות - מריש כל דרגין דאין סוף ברוך הוא עד סוף כל דרגין דעולם העשייה הגשמי. הכל מסודר בו בקיצור ובשפה ברורה, למען יוכל כל מעיין לצייר בשכלו את כל סדר השתלשלות האורות והכלים ודרכי העבודה דאחדות ה' ויחודו - והוא הוא הפותח שער להשגת אחדות הבורא וייחודו בתורת החסידות כולה.

וכפי שהעיד כ"ק **אדמו"ר מוהרש"ב זי"ע** בשם אביו אדמו"ר מוהר"ש זי"ע ("היום יום", י"ט באייר):

"אאזמו"ר [מוהר"ש] אמר, אשר אדמו"ר האמצעי כתב בשביל כל סוג וסוג מהמשכילים והעובדים אשר בעדת החסידים מאמרים וספר מיוחד, לבד שער היחוד ושערי אורה שהם כלליים, ונכתבו עבור כל החסידים: **שער היחוד הוא המפתח דתורת החסידות**, ושערי אורה אלף-בית דתורת החסידות".

שילוב לימוד ספרי רבי אהרן מסטראשעלע

ועוד עצה טובה ונכונה, ללמוד גם את ספרי **הרה"ק רבי אהרן הלוי מסטראשעלע זי"ע** (כגון "שערי היחוד והאמונה" ו"עבודת הלוי"). שכן מחמת ריבוי ההרחבה והאריכות שבמאמרי כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע, עלול הלומד לעיתים לאבד את חוט המחשבה בתוך ריבוי הפרטים וההסברים.

לעומת זאת, הרה"ק רבי אהרן מסטראשעלע מבאר את יסודות תורת החסידות בלשון תמציתי ומרוכז יותר, כשהוא מעמיד את עיקר נקודת השכל בבהירות ובקצרה. ולאחר שהמעיין קונה תחילה את עיקרי היסודות ותמצית העניין, יכול הוא לשוב אל הרחבת הביאור שבמאמרי אדמו"ר האמצעי ולהבינם על בוריים וביתר בהירות.

ג

רצה שכל אחד יהיה מונח בחסידות

גודל תשוקתו של **כ"ק אדמו"ר האמצעי זי"ע** להפיץ את תורת החסידות ולהנחילה לכלל ישראל היה מופלא ביותר.

פעם התבטא: "כל רצונו ומגמתו היו ש'תשתפכנה אבני קודש ראש כל חוצות', שאם שנים יפגשו זה את זה ברחוב, יהיה דיבורם בדא"ח 'אריך' ו'עתיק'" (בית רבי, ח"ב, פ"א, הערה ה).

ופעם אחרת אמר: "אילו היה לי 'כל חללא דעלמא', ואילו היה ניתן להשיג זאת באמצעות 'כל חללא דעלמא', הייתי נותן 'כל חללא דעלמא' כדי שהאברכים בפוגשם זה את זה ברחוב, יהיה כל שיחם ושיגם ב'יחודא עילאה' ו'יחודא תתאה'..." (רשימות הרב"ש, עמ' לא; ספר השיחות תורת שלום, עמ' 852).

ולא עוד, אלא שאמר **אדמו"ר האמצעי**, שבכל עת שיהודי ילמד חסידות וירצה להבינה, באיזה עולם עליון שיהיה הוא עצמו, ירד משם אליו בעיבור נשמה, לסייע לו בהבנת דברי החסידות.

והדבר מתאים למה שמובא בשם **רבינו האריז"ל**, שבכל פעם שיהודי מייחד ייחודים, יורדת אליו נשמתו של **בניהו בן יהוידע** לסייעו בעבודתו. ועל דרך זה יש לומר, שבמקום שבו שני יהודים יושבים ועוסקים בענייני עתיק וארין, שם שורה בחינתו של אדמו"ר האמצעי. שהרי כל תשוקתו היתה שיהיו דברי החסידות שגורים בפי כל, ושכל יהודי יהיה מונח בהם באמת.

זכותו יגן ועלינו על כל ישראל

ברכת מזל טוב

להגיד המפואר הרה"ח ר' **שמואל אריה ווייס** שליט"א
נאמן ביתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א
לרגל **אירוסי בתו** למחל"ט ובשעטו"מ - עב"ג החתן **ארי רייכמאן** הי"ו
יה"ר שיחכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד דורות ישרים ומבורכים, ויזכה לראות מהם נחת ומכל יוצאי חלציו
המברכים - **מוסדות תורת חכם**

מערכת **מעינות חיים**

שמיעת מוקדי הפצה • שמיעת שיעורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א • הצטרפות למוקדי הפצה • שותפות ותרומות

073-383-14-45